

Bank

Vägledning om kundkännedom

Femte upplagan

Beslutad av Simpts styrgrupp i november 2024

Innehållsförteckning

Syndikerade lån	5
Inledning	5
Kort beskrivning av ett syndikerat lån	6
Parterna i ett syndikeringsavtal och deras roller	6
Kort beskrivning av den primära syndikeringsprocessen och den sekundära marknaden	7
Inledning	7
Den primära syndikeringsprocessen	7
Den sekundära marknaden	9
Riskbedömning	9
Vem är kund? – Några inledande kommentarer	12
Vem är kund i den primära syndikeringsprocessen?	12
Låntagaren är kund till arrangörsbanken	12
Låntagaren är kund till långivarna	13
Låntagaren är kund till Facility Agent/Security Agent	13
Vem är inte kund i den primära syndikeringsprocessen?	14
Långivarna och arrangörsbanken är inte kunder till varandra	14
Långivarna och Facility Agent/Security Agent är inte kunder till varandra	15
Security Provider och Garantör är inte kunder till långivarna	15
Vem är kund på den sekundära marknaden?	15
Köparen är säljarens kund	15
Säljaren är köparens kund	16
Vem är inte kund på den sekundära marknaden?	16
Köparen är inte kund till Facility Agent/Security Agent	16
Identifiering och åtgärder för att hantera brister i identifieringen	17
Inledning	17
Sammanfattande tabell för identifiering enligt 3 kap. 2 § penningtvättsföreskrifterna	17
Identifiering av fysisk person som saknar svensk identitetshandling (3 kap. 2 § andra stycket penningtvättsföreskrifterna)	18
Identifiering av fysisk person som saknar traditionella former av identitetshandlingar (3 kap. 2 § tredje stycket penningtvättsföreskrifterna)	18
Inledning	18
Att identifiera den som saknar traditionella former av identitetshandlingar	19
LMA-kortsrutinen	21
Åtgärder när traditionella former av identitetshandlingar saknas	22
Rätten till betalkonto med grundläggande funktioner	23

Kundkännedom när kunden (fysisk person) företräds av ställföreträdare	24
Inledning	24
Allmänt om identifiering och kontroll av identitet.....	24
Allmänt om andra åtgärder för kundkännedom	26
Riskbedömning	26
Förmyndare för barn - inledning	26
Förmyndare för barn under 16 år	27
Identifiering och behörighet.....	27
Övriga åtgärder för kundkännedom.....	27
Barn som har fyllt 16 år	27
Inledning	27
Identifiering	27
Övriga åtgärder för kundkännedom.....	27
God man (11 kap. 4 § föräldrabalken) och förvaltare (11 kap. 7 § föräldrabalken)	28
Inledning god man.....	28
Inledning förvaltare	28
Identifiering och behörighet.....	29
Övriga åtgärder för kundkännedom.....	30
Fullmaktshavare	30
Identifiering och behörighet.....	30
Övriga åtgärder för kundkännedom.....	30
Framtidsfullmaktshavare.....	31
Inledning.....	31
Identifiering och behörighet.....	31
Övriga åtgärder för kundkännedom.....	31
God man för bortavarande arvinge (11 kap. 3 § föräldrabalken)	32
Inledning.....	32
Identifiering och behörighet.....	32
Övriga åtgärder för kundkännedom.....	33
När pengarna har utbetalats och den gode mannens uppdrag upphört.....	33
Kundkännedom när kunden är en juridisk person	34
Inledning	34
Allmänt om identifiering och behörighet att företräda kunden	34
Vad gäller i fråga om andra uppgifter för bankens kundkännedom?	35
Högriskredjeländer.....	37
Inledning	37

Penningtvättslagen och Eba:s riktlinjer för riskfaktorer.....	37
När vidtas skärpta åtgärder för kundkännedom?	39
Vad gäller vid anknytning till ett högriskredjeland?	40
Vilka åtgärder kan vidtas?	40
Punkten 1: Ytterligare information om kunden och den verkliga huvudmannen	40
Punkten 2: Ytterligare information om affärsförbindelsens eller den enstaka transaktionens syfte och art	41
Punkten 3: Information om kundens och den verkliga huvudmannens ekonomiska situation och varifrån kundens och den verkliga huvudmannens ekonomiska medel kommer	41
Punkten 4: Godkännande från en behörig beslutsfattare att etablera eller upprätthålla en affärsförbindelse	41
Behörig beslutsfattare.....	42
Inledning.....	42
När krävs godkännande?.....	42
Särskilt om högriskredjeland.....	43
Hur länge gäller ett godkännande?	43
Kan det finnas olika behöriga beslutsfattare?.....	44
Vad avses med ”annan befattningshavare”?	44
Vad innebär kravet på tillräckliga kunskaper och befogenheter?.....	44
Behörig beslutsfattare kan få stöd av en rådgivande kommitté.....	45
Behörig beslutsfattare kan vara en beslutande kommitté.....	45
På vilken nivå i organisationen kan behörig beslutsfattare vara placerad?.....	45
Korrespondentförbindelser	47
Vad är en korrespondentförbindelse?	47
Vem kan vara motpart i en korrespondentförbindelse?.....	48
Inledning.....	48
Parter som kan vara motpart i en korrespondentförbindelse	49
Parter som vanligtvis inte är motpart i en korrespondentförbindelse	50
Är en förbindelse som är begränsad till en RMA-tjänst en korrespondentförbindelse?	52
Något om RMA och ”innefatta betalning”	52
Riskbedömning vid korrespondentförbindelser.....	53
Åtgärder för kundkännedom vid korrespondentförbindelser	54
Inledning.....	54
Identifiera institutet	54
Identifiera företrädare för institutet	56
Skärpta åtgärder	56

Simpts vägledning har tagits fram av sju organisationer i finansbranschen och deras medlemmar. Den utgår från medlemmarnas behov av vägledning och är inte avsedd att vara heltäckande.

Vägledningen beskriver hur branschen tolkar och tillämpar penningtvättsregelverket i aktuella delar.

Vägledningen ersätter inte lagar, föreskrifter och andra rättskällor. Dessa måste alltid beaktas och tillämpas i förekommande fall.

Det finns inte någon skyldighet att använda vägledningen. Den som använder vägledningen måste alltid göra bedömningen om vägledningen är tillämplig i det enskilda fallet.

Denna del av vägledningen har tagits fram av medlemmar hos Svenska Bankföreningen, men kan tillämpas av alla när relevant. Den ska läsas tillsammans med och kompletterar den grundläggande vägledningen om kundkännedom.

I denna del av vägledningen hänvisas till lagen (2017:630) om åtgärder mot penningtvätt och finansiering av terrorism (penningtvättslagen) och Finansinspektionens föreskrifter (2017:11) om åtgärder mot penningtvätt och finansiering av terrorism (penningtvättsföreskrifterna). Hänvisningar görs också till Europeiska bankmyndighetens (Eba) riktlinjer enligt artiklarna 17 och 18.4 i direktiv (EU) 2015/849 för kundkännedom och de faktorer som kreditinstitut och finansiella institut bör beakta vid bedömning av den risk för penningtvätt och finansiering av terrorism som förknippas med enskilda affärsförbindelser och enstaka transaktioner (riktlinjer för riskfaktorer avseende penningtvätt och finansiering av terrorism) som upphäver och ersätter riktlinjerna JC/2017/37, EBA/GL/2021/02 (Eba:s riktlinjer för riskfaktorer).

I denna femte upplaga finns ett nytt avsnitt om identifiering och åtgärder för att hantera brister i identifieringen. Vissa uppdateringar och redaktionella ändringar har också gjorts.

Syndikerade lån

Inledning

Ett syndikerat lån ges av flera långgivare tillsammans. Det involverar fler parter än andra krediter och parterna kan ha olika roller i syndikatet. Detta medför frågor om vem som är kund i ett penningtvättsperspektiv och på vilken grund som åtgärder för kundkännedom ska vidtas.

Beskrivningen av ett syndikerat lån, parterna, den primära syndikeringsprocessen och andrahandsmarknaden är inte uttömmande. Beskrivningen syftar till att utgöra underlag för de bedömningar som görs i vägledningen avseende tillämpningen av penningtvättsregelverket.

Vägledningen är i stort i linje med den vägledning som har tagits fram av Joint Money Laundering Steering Group i Storbritannien, JMLSG (avsnitt 17 i del 2), men anpassad efter svenska förhållanden och det svenska penningtvättsregelverket.

[Current Guidance – JMLSG](#)

Kort beskrivning av ett syndikerat lån

Ett syndikerat lån ges av flera långgivare tillsammans, när den kredit som låntagaren efterfrågar är så stor att en enskild bank inte vill eller kan bevilja den på egen hand. Kreditrisken fördelas mellan bankerna i förhållande till hur stor andel av lånet som varje bank bidrar med.

Ett syndikerat lån kan bestå av en eller flera typer av kreditfaciliteter, exempelvis terminslån, revolverande lån eller kombinationer av dessa och långgivarna deltar i faciliteten på samma villkor. Terminslån amorteras vanligtvis löpande. Revolverande lån amorteras inte. Ränta betalas löpande och fördelas mellan bankerna *pro rata* efter storleken på deras del i krediten. Ett syndikerat lån har vanligen en löptid på mellan tre och sju år.

Den syndikerade lånemarknaden är en välorganiserad professionell marknad som tillhandahåller krediter till stora aktörer. De större svenska bankerna ingår syndikerade lån både på den svenska och internationella marknaden. På den internationella marknaden ingås ofta syndikerade lån med parter i flera olika länder.

Parterna i ett syndikeringsavtal och deras roller

Här beskrivs de aktörer som är parter i ett typiskt syndikeringsavtal och de roller som de kan ha. Beskrivningen ger också en övergripande bild av syndikeringsprocessen. Aktörer som är del av syndikeringsprocessen, men som inte är parter i avtalet, t.ex. rådgivare, beskrivs inte här. I vägledningen används även de vedertagna engelska termer som vanligen används i syndikeringsprocessen.

Arrangörsbank: En arrangör får i uppdrag av en blivande låntagare att arrangera ett syndikerat lån. Arrangören är oftast en bank varför arrangörsbank används som begrepp här. Det förekommer att uppdraget ges till flera arrangörsbanker att arrangera lånet tillsammans. En av arrangörerna har då normalt sett ett mer övergripande ansvar för samordningen. Arrangörsbankerna har ofta redan en affärsförbindelse med låntagaren. Arrangörsbanken samordnar arbetet, vilket bland annat omfattar att ta fram dokumentation, förhandla med potentiella långgivare och att ta fram låneavtalet. Arrangörsbankens uppdrag upphör när syndikatet är format och låneavtalet ingånget.

Facility Agent eller agenten: Facility Agent utses av långgivarna tillsammans med låntagaren. Ersättning för uppdraget som agent utges av låntagaren. Agenten hanterar de administrativa uppgifterna under det syndikerade lånets fortlevnad. Agenten förmedlar information mellan långgivarna och låntagaren och tar emot och vidareförmedlar betalningar mellan långgivarna och låntagaren (utbetalning av lån respektive räntebetalningar och amorteringar). Agenten vidareförmedlar också de rapporter och den information som låntagaren enligt avtalet är skyldig att lämna löpande till syndikatet. Agenten är ofta en av långgivarna. Agentfunktionen hanteras då av en separat enhet inom banken.

Guarantor: Guarantor ställer garantier/går i borgen för lånet, dvs. garanterar någon annans skyldigheter enligt låneavtalet. Det innebär att låntagaren inte kan vara Guarantor, däremot kan låntagaren vara Security Provider. Garantier kan ställas av företag som är närstående till låntagaren, såsom moder- eller dotterbolag. Det är mycket sällsynt att garantier lämnas av tredje parter. Se även under Security Provider.

Långgivare: Långgivare i ett syndikat har traditionellt sett varit banker, men består numera också av andra typer av professionella institutionella investerare, såsom fonder och försäkringsbolag.

Låntagare: Låntagaren är en juridisk person som har ett behov av att låna ett större kapitalbelopp. På grund av lånevolymernas storlek är låntagaren vanligtvis ett större bolag. Förutom stora bolag och

företagskoncerner kan låntagaren vara en kommun, region, stat eller myndighet, men också en stor organisation. Det kan vara fler låntagare initialt och låntagare kan även tillkomma under kreditens livslängd, oftast från samma koncern som den ursprungliga låntagaren.

Obligor: Samlingsbegrepp för låntagare, Garantor och Security Provider, dvs. de parter som kan ha förpliktelser i förhållande till långivarna. Begreppet används dock inte i vägledningen. I vägledningen är fokus i stället på var och en av parterna som omfattas av begreppet.

Security Agent: Security Agent utses av långivarna tillsammans med låntagaren. Ersättning för uppdraget som Security Agent utges av låntagaren. Security Agents uppgift är huvudsakligen att förvara och administrera de säkerheter som har lämnats för lånet, t.ex. fastighetsinteckningar, företagshypotek och aktiepanter. Säkerheter kan bytas ut eller tillkomma under kreditens livslängd. Om nya låntagare tillkommer kan ytterligare säkerheter tillkomma. Security Agent är ofta densamma som Facility Agent, d.v.s. samma enhet hanterar båda rollerna. Security Agent är ofta en av långivarna. Agentfunktionen hanteras då av en separat enhet inom banken.

Security Provider: Security Provider ställer säkerhet för lånet. Säkerheten kan utgöras av olika tillgångs- slag t.ex. fastigheter och värdepapper. Säkerheten kan ställas av låntagaren eller av företag närstående till låntagaren, såsom moder- eller dotterbolag. Det är mycket sällsynt att säkerhet lämnas av tredje parter. Security Provider kan också vara Garantor. Begreppet Security Provider används inte alltid. Det är vanligare att begreppet Obligor används. Även begreppet Garantor kan användas, när tillämpligt.

En part kan ha flera roller

Det är vanligt förekommande att en part har flera roller i syndikatet. Arrangörsbanken, Facility Agent och Security Agent kan också vara långgivare. När dessa parter omnämns i vägledningen är det alltid i den förstnämnda rollen. För frågan vad som – i förekommande fall – gäller beträffande andra roller som de har, hänvisas till beskrivningen av de rollerna.

Kort beskrivning av den primära syndikeringsprocessen och den sekundära marknaden

Inledning

Den syndikerade lånemarknaden brukar delas upp i den primära syndikeringsprocessen och den sekundära marknaden (andrahandsmarknaden).

Med den primära syndikeringsprocessen avses den process där låneavtalet ingås mellan låntagaren och långivarna i syndikatet. Den primära syndikeringsprocessen är flexibel och kan anpassas efter såväl låntagarens som långivarnas behov och önskemål.

Det har även vuxit fram en sekundär marknad för syndikerade lån, där långgivare kan sälja hela eller delar av sin andel av krediten till en utomstående investerare, som då helt eller delvis ersätter den långgivaren i det syndikerade lånet.

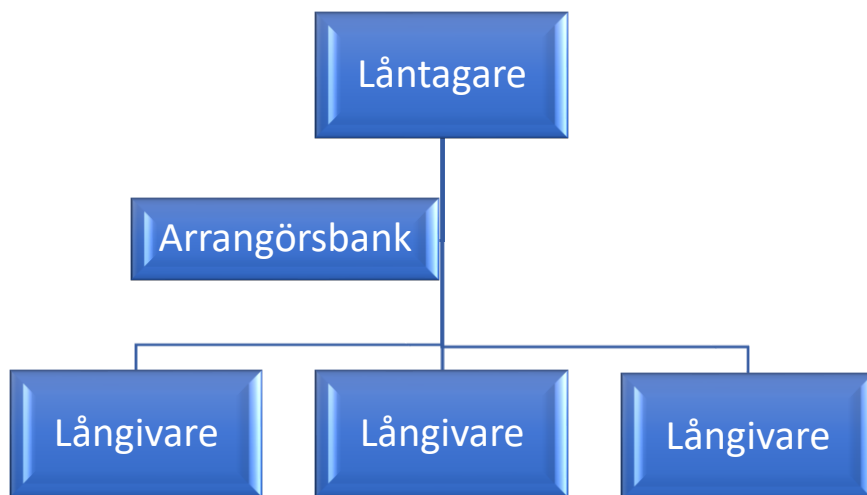
Den primära syndikeringsprocessen

I den primära syndikeringsprocessen ger låntagaren en eller flera arrangörer, arrangörsbanker, i uppdrag att arrangera krediten på villkor som tillgodoser låntagarens önskemål, men som samtidigt gör det möjligt att hitta banker och andra långgivare som är villiga att delta i syndikatet utifrån rådande marknadsläge.

När låntagaren är mindre känd på kapitalmarknaden, sammanställer arrangörsbanken ett informationsdokument (Information Memorandum) som innehåller den information om låntagaren som potentiella långgivare behöver.

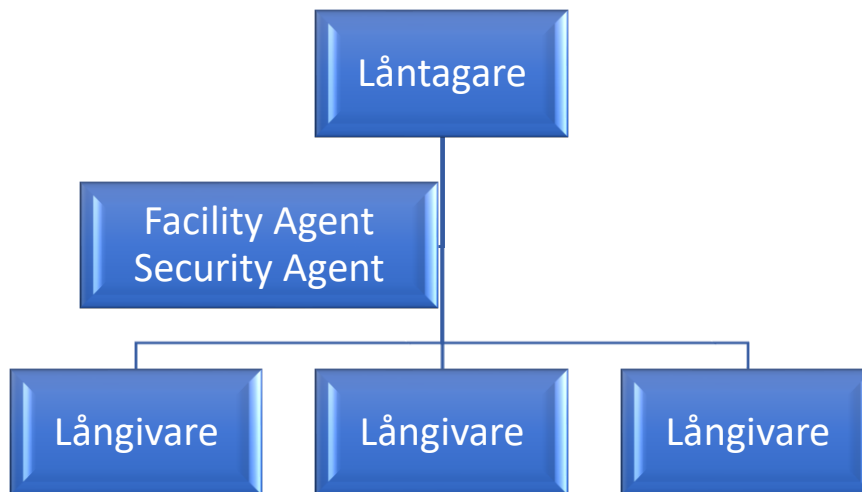
Arrangörsbanken koordinerar arbetet med att ta fram låneavtalet, som vanligen upprättas av en advokatbyrå och som oftast bygger på den internationella branschorganisationen Loan Markets Associations' (LMA) mallavtal. Låneavtalet är centralt, eftersom det reglerar i princip allt som rör det syndikerade lånet. Vissa frågor kan regleras i bilagor till låneavtalet. I låneavtalet inkluderas typiskt sett åtaganden för låntagaren att säkerställa att medel inte kommer att användas i strid med sanktionsbestämmelser, mutlagstiftning eller regelverk för att förhindra penningtvätt och finansiering av terrorism. När låneavtalet är slutförhandlat och syndikatet har formats, upphör arrangörsbankens uppdrag. Arrangörsbanken är dock vanligtvis också en av långgivarna och fortsätter då sitt deltagande i syndikatet i den egenskapen.

I Sverige förekommer det att syndikat bildas i mindre format. Syndikatet består då av ett fåtal långgivare som ofta har lokal anknytning. I dessa fall brukar lånet kallas för klubblån. En av de deltagande bankerna har vanligen en roll att koordinera syndikatet, inbegripet att leda förhandlingarna med låntagaren och att ta fram lånedokumentationen, men har inget formellt uppdrag som arrangörsbank.

Bildtext: I den primära syndikeringsprocessen förhandlar låntagaren villkoren för lånet med arrangörsbanken. Arrangörsbanken har sedan kontakt med potentiella långgivare (banker och/eller andra institutionella placerare) som är villiga att låna ut pengar på dessa villkor.

Under den tid som krediten är utestående hanterar Facility Agent kommunikationen mellan låntagaren och kreditgivarna samt administrationen och betalningsflödena för syndikatets räkning. Facility Agent är även samordnare vid alla typer av ändringsprocesser som uppkommer eller vid situationer där låntagaren inte kan leva upp till de villkor som finns i låneavtalet. Facility Agent företräder långgivarna i syndikatet, men har inget mandat att agera genom att ta beslut i frågor som rör långgivarna i syndikatet. Ställda säkerheter förvaras och administreras av Security Agent. Facility Agent är ofta densamma som Security Agent. Facility Agent och Security Agent ska i praktiken vara oberoende i förhållande till syndikatet, men funktionerna tillhandahålls ofta av en bank som även är långgivare med ledande roll inom syndikatet. Agentfunktionerna hanteras då av en annan enhet i banken än krediten.

Bildtext: När låneavtalet är ingånget tar en Facility Agent, vanligen en bank, hand om den administrativa hanteringen av syndikatet tillsammans med en Security Agent, om det har lämnats säkerheter. Facility Agent är ofta densamma som Security Agent.

Den sekundära marknaden

En långivare i ett syndikat kan av olika skäl vilja sälja hela eller delar av sin andel i krediten, t.ex. för att långivaren behöver kapital, av riskhanterings-skäl eller för att kunna uppfylla kapitalkrav. Detta sker på den sekundära marknaden för syndikerade lån, den s.k. andrahandsmarknaden. Köparen kan vara en annan långivare i syndikatet som önskar utöka sin del av affären, en utomstående bank eller annan institutionell investerare. För att en överlåtelse ska vara möjlig att genomföra krävs det en överlåtelseklausul i låneavtalet och att villkoren för att överlåta avtalet är uppfyllda. Det skrivs alltid ett överlåtelseavtal mellan säljande och köpande part. Övriga långivare kan normalt sett inte hindra en långivare från att överlåta sin andel på andrahandsmarknaden. Det är alltså mycket ovanligt att övriga långivare ska godkänna en ny långivare. Övriga långivare har vanligtvis inte heller någon insyn i överlåtelser, utan den sköts av Facility Agent, säljaren, köparen och låntagaren, beroende på vad som framgår av låneavtalet.

Det finns olika sätt för att överlåta en andel i ett syndikerat lån. Det redogörs inte närmare för dessa sätt i denna vägledning.

Riskbedömning

I grunden skiljer sig inte produkten syndikerade lån från andra typer av lån. Det som särskilt utmärker syndikerade lån är att det är flera långivare som står bakom lånet. Lånet regleras och omgärdas av omfattande och detaljerade avtal, som ofta har sin grund i den internationella branschorganisationen Loan Markets Associations', LMA, mallavtal. Det som i regel skiljer syndikerade lån från andra typer av lån är kunderna och storleken på lånebeloppet. Syndikerade lån är typiskt sett en produkt för låntagare vars lånebehov inte kan mötas av en enskild långivare. Kunderna kan vara kända, multinationella aktörer, ofta noterade på börser eller andra reglerade marknader.

Den omfattande regleringen, kundtyperna och att det är flera långivare som har kundkännedom om låntagaren bidrar till en ökad genomlysning av kunden, vilket kan bidra till en lägre risk för att produkten utnyttjas för penningtvätt och finansiering av terrorism.

Nedan redogörs mer i detalj för omständigheter som kan medföra att risken för att utnyttjas för penningtvätt och finansiering av terrorism blir låg. Beskrivningen är inte uttömmande och varje verksamhetsutövare måste alltid göra sin egen riskbedömning.

- En betydande risk för långivarna i ett syndikat är kreditrisken, vilket innebär att det görs noggranna kontroller av låntagaren innan låneavtalet ingås. Inom ramen för due diligence-processen inhämtar långivarna detaljerad information om låntagarens legala struktur och affärsaktiviteter, om låntagarens resultat och om låntagarens finansiella sundhet. Informationen hålls löpande uppdaterad under lånets löptid, både genom att långivarna efterfrågar information och genom att låntagaren förser långivarna med information enligt vad som följer av låneavtalet. Dessa åtgärder, som utförs för att begränsa kreditrisken, medför också omfattande kännedom om kunden och bidrar därmed till att begränsa risken för penningtvätt och finansiering av terrorism.
- Syndikerade lån regleras i detaljerade låneavtal som har sin grund i LMA:s mallavtal. I låneavtalet framgår tydligt vilka rättigheter och skyldigheter parterna har. Den möjlighet till information som avtalet ger kring hur medlen ska användas, kan bidra till att minska risken för att syndikerade lån utnyttjas i penningtvättsupplägg eller för finansiering av terrorism.
- Syndikerade lån är typiskt sett en produkt för låntagare vars lånebehov inte kan mötas av en enda långgivare. Det kan vara frågan om kända multinationella aktörer som ofta är noterade på börser eller andra reglerade marknader och som ofta har upparbetade relationer med både Arrangörsbanken och långivarna i syndikatet. Låntagaren har oftast en välkänd kredithistorik. Detta kan sammantaget bidra till att öka kännedomen om kunden och minska risken för penningtvätt och finansiering av terrorism.
- I syndikatet ingår typiskt sett reglerade långgivare. Varje långgivare i ett syndikat som är verksamhetsutövare enligt penningtvättslagen är ansvarig för att göra sin egen oberoende bedömning av de risker som det syndikerade lånet medför, både innan låneavtalet ingås och under tiden det löper, något som också framgår av avtalet. Detta omfattar omständigheter hänförliga till låntagarens finansiella och legala status samt den ekonomiska information låntagaren löpande ska lämna. Detta innebär att varje reglerad part gör sin egen riskbedömning av de risker för penningtvätt och finansiering av terrorism som det syndikerade lånet kan anses medföra, tillämpar sin egen kundkännedomsprocess samt gör löpande kontroller och uppföljning. Att omfattande kontroller görs av flera långgivare, till skillnad från den klassiska creditsituationen där det vanligtvis endast finns en kreditgivare, bedöms minska risken för penningtvätt.

Nedan beskrivs några omständigheter som kan medföra att risken för penningtvätt och finansiering av terrorism med ett syndikerat lån blir förhöjd. Beskrivningen är inte uttömmande och varje verksamhetsutövare måste alltid göra sin egen riskbedömning.

- En förhöjd risk för penningtvätt uppstår framför allt i samband med återbetalningen av lånet till syndikatbankerna, särskilt om det sker en återbetalning i förtid som förefaller ske utan goda kommersiella skäl. Låntagarens återbetalningsförmåga är föremål för noggrann bedömning inom ramen för kreditriskbedömningen innan låneavtalet ingås. Tidpunkten för betalning av räntor, amorteringar och avgifter är angiven i låneavtalet. Om låntagaren väljer att förtidsbetala lånet under löptiden, måste detta anmälas ett antal dagar i förväg. Stora oväntade betalningar kan ha helt naturliga förklaringar, exempelvis till följd av händelser i låntagarens affärsverksamhet, men bör kontrolleras innan återbetalningen genomförs.

- En långgivare i ett syndikat får ofta ta del av andra affärsmöjligheter knutna till låntagaren, såsom cash management, valutaväxlingstjänster, hedging och corporate finance-tjänster. Att kunden har tillgång till flera produkter och tjänster kan medföra att risken blir något förhöjd. Samtidigt bör beaktas att det förhållandet att kunden nyttjar flera produkter och tjänster medför att kännedomen om kunden ökar.
- En annan risk för penningtvätt som bör beaktas är när en Garantör har säte i ett annat land än låntagaren, särskilt om denne inte är ett bolag i samma koncern eller bolagsgrupp som låntagaren, något som dock är mycket ovanligt. Det kan visserligen finnas goda affärsmässiga skäl för detta, men det kan också vara ett sätt att dölja medels illegala ursprung, varför extra kontroller bör göras. En sådan risk realiserar dock enbart i de fall syndikatbankerna kräver infriande av säkerheten eller garantin.
- När säkerhet lämnas för lånet kan säkerheter beläggas i ett annat land än där låntagaren finns medföra ökade möjligheter att dölja säkerheternas ursprung, särskilt i fall då säkerhet lämnas av en Security Provider som inte ingår i samma koncern eller bolagsgrupp som låntagaren, något som dock är mycket ovanligt. Det kan finnas goda affärsmässiga skäl för ett sådant arrangemang, men extra kontroller bör göras. En sådan risk realiserar dock enbart i de fall långivarna tar säkerheten i anspråk.
- Det finns en förhöjd risk för penningtvätt i samband med att lånet överlåts på den sekundära marknaden/andrahandsmarknaden. Det gäller även i de fall den primära syndikeringsprocessen genomförs genom ett underwritingförfarande. Den förhöjda risken kan uppstå när de tillkommande långivarna inte är större, välkända, publika och/eller reglerade aktörer. Det förekommer att tillkommande långivare (köpare) utgörs av exempelvis fonder som är etablerade i högriskjurisdiktioner. Detta är något som säljaren bör beakta i samband med att denne vidtar åtgärder för kundkännedom avseende köparen och t.ex. utreder medlens ursprung, dvs. den likvid/transaktion som sker mellan köparen och säljaren, samt köparens ägande- och kontrollstruktur och verkliga huvudman. Det kan noteras att övriga långivare kan ha mycket liten, om alls någon, insyn i överlåtelsen.

Det finns inte några kända fakta som tyder på att personer eller organisationer som är involverade i terrorismfinansiering agerar på marknaden för syndikerade lån. De låntagare som är i behov av lån i en sådan storlek att de söker sig till marknaden för syndikerade lån, är stora och välkända och utgångspunkten är att de inte utnyttjar syndikerade lån i upplägg för finansiering av terrorism.

Som framgår ovan finns det en förhöjd risk för penningtvätt i samband med att lånet överlåts på den sekundära marknaden/andrahandsmarknaden, när de tillkommande långivarna inte är större, välkända, publika och/eller reglerade. Risken för penningtvätt och finansiering av terrorism anses annars generellt sett vara lägre på den sekundära marknaden än i den primära syndikeringsprocessen, vilket beror på att kundkännedsåtgärder och kontroller redan har genomförts inom ramen för den primära syndikeringsprocessen.

Ytterligare skäl till att risken är låg på den sekundära marknaden:

- De parter som agerar på andrahandsmarknaden är oftast välkända aktörer och många står under tillsyn (jfr dock ovan när de tillkommande långivarna inte är större, välkända, publika och/eller reglerade).

- Handeln på andrahandsmarknaden för syndikerade lån är i jämförelse med handeln med standardiserade instrument relativt illikvid och inte särskilt omfattande. Den är inte heller så snabb som handeln på andra andrahandsmarknader. Det innebär att den är ett mindre attraktivt alternativ för att snabbt omvandla och omsätta tillgångar inom ett penningtvättsupplägg. Genomförandetiden för en transaktion på andrahandsmarknaden överstiger ofta 30 dagar.

Vem är kund? – Några inledande kommentarer¹

I de följande avsnitten hanteras frågor om vem som är kund respektive inte är kund till olika parter i den primära syndikeringsprocessen och på andrahandsmarknaden. Även frågan på vilken grund som åtgärder för kundkännedom i förekommande fall ska vidtas hanteras. Det bör emellertid inledningsvis noteras att det förekommer olika typer av ersättningar, avgifter, arvoden och provisioner som betalas inom syndikatet, t.ex. löftesprovision och arrangörsarvode. Dessa betalningar kan, beroende på förhållandena för varje enskilt syndikat, ske antingen med eller utan samband med att det tillhandahålls tjänster inbördes mellan parterna i syndikatet. Om betalningarna sker mellan långgivare i ett syndikat utan något inbördes tillhandahållande av tjänster, t.ex. när betalningarna sker inom ramen för ett samarbete, ger betalningarna i sig i regel inte upphov till något kundförhållande mellan långgivarna. Det kan emellertid förhålla sig så att en part i syndikatet tillhandahåller tjänster till en eller flera andra parter inom syndikatet (och erhåller betalning som ersättning för sådana tjänster), varvid kundförhållanden kan uppstå mellan långgivarna i syndikatet. I den mån det etableras affärsförbindelser eller utförs enstaka transaktioner som uppgår till ett belopp motsvarande 15 000 euro eller mer mellan parterna som ingår i syndikatet, krävs åtgärder för kundkännedom. Syndikatgemenskapen mellan parterna innebär dock i sig inte nödvändigtvis att något kundförhållande etableras och därmed måste det bedömas från fall till fall huruvida parterna inom syndikatet utgör kunder till varandra.

Vem är kund i den primära syndikeringsprocessen?

Låntagaren är kund till arrangörsbanken

Arrangörsbanken och låntagaren ingår ett avtal om att arrangörsbanken ska arrangera ett syndikerat lån. Låntagaren blir därmed kund till arrangörsbanken. Förbindelsen förväntas typiskt sett ha viss varaktighet, varför arrangörsbanken vidtar åtgärder för kundkännedom avseende låntagaren. Vanligen finns redan ett kundförhållande och en affärsförbindelse mellan arrangörsbanken och låntagaren, vilket innebär att kundkännedom redan är inhämtad. Ytterligare åtgärder kan emellertid behöva vidtas med anledning av arrangörsbankens uppdrag och avtalet med låntagaren. Om det inte finns ett kundförhållande sedan tidigare, måste arrangörsbanken uppnå kundkännedom innan uppdraget kan påbörjas.

Om arrangörsbanken inte är en av långgivarna, kommer kundförhållandet mellan arrangörsbanken och låntagaren att upphöra när syndikatet är format, om parterna inte har en annan affärsförbindelse. Arrangörsbanken ska då inte vidta några ytterligare åtgärder för kundkännedom avseende det syndikerade lånet.

¹ Se också om kundbegreppet i avsnitt 3 i den grundläggande vägledningen om kundkännedom och den branschgemensamma vägledningen om kundbegreppet. I vägledningen om kundkännedom för finansbolag finns också några frågor om kundbegreppet: Vem är kund vid fakturaköp och fakturabelåning? Är leverantören av ett leasingobjekt kund enligt penningtvättslagen? Är köparen av ett tidigare finansierat objekt kund enligt penningtvättslagen? Är leverantören av objektet vid avbetalningsköp kund enligt penningtvättslagen?

Låntagaren är kund till långgivarna

Låntagaren är kund till var och en av långgivarna. Facility Agent hanterar flödet av betalningar och information mellan långgivarna och låntagaren, men det är långgivarna som tar emot betalningar från låntagaren i form av räntor, avgifter, amorteringar och återbetalningar, som övervakar låntagarens bolagsaktiviteter och finansiella status samt kontrollerar beslutsprocessen och fattar alla beslut rörande det syndikerade lånet. Varje långgivare är alltså ansvarig för att utföra kundkännedsåtgärder avseende låntagaren och att övervaka de betalningar som låntagaren gör. Långgivarna kan dock avtala om att en av långgivarna utför kundkännedsåtgärder som de övriga kan förlita sig på, vilket kan underlätta för låntagaren. Förutsättningarna i 3 kap. 21–23 §§ penningtvättslagen måste då vara uppfyllda.

Låntagaren är kund till Facility Agent/Security Agent

Facility Agent/Security Agent är part i låneavtalet. Facility Agent/Security Agent är i de allra flesta fall verksamhetsutövare enligt penningtvättsregelverket. Avtalet mellan Facility Agent/Security Agent och låntagaren innebär i dessa fall att låntagaren är kund enligt penningtvättslagen till Facility Agent/Security Agent. Affärsförbindelsen medför att åtgärder för kundkännedom vidtas avseende låntagaren och att kontroller görs avseende den ersättning som låntagaren erlägger till Facility Agent/Security Agent för uppdraget. Ansvaret för att övervaka de betalningar som Facility Agent administrerar åligger långgivarna. Facility Agent/Security Agent kan förlita sig på kundkännedsåtgärder som har utförts av någon annan, närmast långgivarna, under de förutsättningar som anges i 3 kap. 21 – 23 §§ penningtvättslagen.

Det kan noteras att det i Sverige torde vara ovanligt att Facility Agent/Security Agent är part endast i den egenskapen. Oftast är Facility Agent/Security Agent även en av långgivarna.

Sammanfattande tabell över vem som är kund i den primära syndikeringsprocessen

Part i den primära syndikeringsprocessen	Vem är kund?	Övrigt
Arrangörsbank	Låntagaren	
Facility Agent/Security Agent	Låntagaren	<p>Avtalet mellan agenten och låntagaren omfattas av kraven i penningtvättslagen endast i de fall agenten är verksamhetsutövare enligt penningtvättslagen.</p> <p>Möjlighet för Facility Agent/ Security Agent att förlita sig på åtgärder för kundkännedom som har genomförts av arrangörsbanken eller långgivare</p>
Långgivare	Låntagaren	Möjlighet för långgivare att förlita sig på åtgärder för kundkännedom som har genomförts av arrangörsbanken eller annan långgivare

Vem är inte kund i den primära syndikeringsprocessen?

Långgivarna och arrangörsbanken är inte kunder till varandra

Arrangörsbanken ingår ett avtal med låntagaren om att arrangera ett syndikerat lån. Arrangörsbanken tillhandahåller i denna roll en tjänst endast till låntagaren. Mellan arrangörsbanken och långgivarna finns det alltså inte något avtal. Det innebär att arrangörsbanken inte är att betrakta som kund till långgivarna. Inte heller är långgivarna kunder i förhållande till arrangörsbanken. Se dock nedan i avsnittet Särskilt om underwritingförfaranden, där det kan förekomma ett kundförhållande mellan arrangörsbanken i egenskap av ursprunglig långgivare och de nya långgivarna.

Särskilt om underwritingförfaranden

Den primära syndikeringsprocessen kan genomföras i form av ett s.k. underwritingförfarande. Det innebär att en eller flera arrangörsbanker dels tillhandahåller en tjänst till låntagaren att arrangera lånet, dels ingår låneavtalet med låntagaren i egenskap av långgivare. Lånet överläts sedan helt eller delvis till nya långgivare. Ett underwritingförfarande kan alltså ske initialt i den primära syndikeringsprocessen, men liknar i många avseenden den överlåtelse som sker på den sekundära marknaden, se mer om dessa likheter nedan.

Ett underwritingförfarande kan gå till på olika sätt. Här beskrivs två principiellt skilda sätt.

1. Arrangörsbanken i egenskap av långgivare betalar ut lånet till låntagaren och överlåter sedan fordran till nya långgivare, som genom transaktion(er) löser ut arrangörsbanken. Detta förfarande liknar i många avseenden den överlåtelse som sker på den sekundära marknaden.

2. Arrangörsbanken är även i detta fall långgivare. Arrangörsbanken betalar emellertid inte ut lånet till låntagaren utan lånet betalas ut av de nya långgivarna vid en bestämd tidpunkt eller vid det tillfälle när låntagaren vill att utbetalning sker. Ett liknande förfarande kan förekomma på andrahandsmarknaden, dvs. även där kan det förekomma att lånet överläts till annan långgivare innan lånet har betalats ut till låntagaren.

Åtgärder för kundkännedom vidtas under förutsättning att det förekommer en enstaka transaktion, vilket det normalt sett gör i det första fallet (punkten 1 ovan), när de nya långgivarna löser ut arrangörsbankens del av lånet genom att betala arrangörsbanken motsvarande summa, på motsvarande sätt som på den sekundära marknaden när det finns en säljare och en köpare.

Frågan är om det förekommer en enstaka transaktion också när endast låneavtalet överläts (punkten 2 ovan), dvs. om överlåtelsen av låneavtalet bör betraktas som en transaktion i penningtvättslagens mening.

”Transaktion” definieras inte i penningtvättslagen och frågan vad som avses med en transaktion i penningtvättslagens mening är inte helt klarlagd. I förarbetena till penningtvättslagen (prop. 2016/17:173 s. 230) framgår att begreppet transaktion bör tolkas vitt. Förutsättningen för att utförandet av en enstaka transaktion ska medföra skyldigheter att vidta kundkännedsåtgärder är dock att det sker en förmögenhetsöverflyttning till eller från verksamhetsutövaren.

Det som överläts är rättigheter och skyldigheter enligt ett avtal. Det förekommer inte några överföringar/överflyttningar eller andra flöden av medel. Det är därför rimligt att tolka det som att överlåt-

elsen av avtalet inte utgör en ”enstaka transaktion”, på grund av att det inte är fråga om en förmögensöverflyttning till eller från verksamhetsutövaren (jfr prop. 2016/17:173 s. 230). Det är emellertid inte helt klart vad som avses med en ”förmögensöverföring” i förarbetena och andra tolkningar kan därför inte uteslutas. Det kan noteras att det inte är i linje med internationell praxis på detta område att vidta åtgärder för kundkännedom i dessa situationer och inte heller effektivt, det är exempelvis inte möjligt att utreda medlens ursprung när några medel inte har överförts.

Det bör dock noteras att det – även i de fall som de nya långivarna inte löser ut arrangörsbankens del av lånet – kan förekomma transaktioner mellan långivarna, t.ex. löftesprovisioner. Se om löftesprovisioner m.m. i avsnittet ovan Vem är kund? – Några inledande kommentarer.

Det bör också noteras att det inte finns något som hindrar att långivarna träffar avtal om att vissa uppgifter ska lämnas dem emellan, motsvarande uppgifter för att uppnå kundkännedom. Men det sker i så fall på grund av avtalet, inte penningtvättslagen.

Långivarna och Facility Agent/Security Agent är inte kunder till varandra

Långivarna, Facility Agent/Security Agent och låntagaren är parter i låneavtalet. Långivarna och låntagaren utser tillsammans Facility Agent/Security Agent. Facility Agent/Security Agent tillhandahåller emellertid låntagaren en tjänst enligt låneavtalet och det är låntagaren som utger ersättning för tjänsten. Även om långivarna också är parter i låneavtalet, är inslaget av avtalsförhållande mellan långivarna och Facility Agent/Security Agent inte av sådan art att det bör medföra att det uppstår ett kundförhållande dem emellan. Det innebär att Facility Agent/Security Agent inte är att betrakta som kund till långivarna. Inte heller är långivarna att betrakta som kunder i förhållande till Facility Agent/Security Agent.

Security Provider och Guarantor är inte kunder till långivarna

De parter som tillhandahåller säkerheter och ställer garantier är inte att anse som kunder till långivarna i syndikatet, se Simpts vägledning om borgensmän och tredjemanspantsättare. Samma resonemang som förs där kan tillämpas här. Långivarna i syndikatet måste dock alltid förhålla sig riskbaserat till eventuella Guarantors och Security Providers. Åtgärder vidtas i förhållande till dessa som ett led i kreditriskbedömningen och vissa due diligence-åtgärder bör också vidtas för att kontrollera säkerheternas och garantiernas existens, ägarförhållanden och värde. Detta, i kombination med att Security Provider och Guarantor nästan alltid ingår i samma koncern eller företagsgrupp som låntagaren, innebär att långivarna i syndikatet normalt sett har tillräcklig kännedom om dessa parter för att kunna hantera risken för penningtvätt och finansiering av terrorism som säkerheten respektive garantin kan medföra.

Vem är kund på den sekundära marknaden?

Säljaren är den långgivare i syndikatet som säljer sin andel i krediten. Köparen är den som köper andelen i krediten och blir ny långgivare i syndikatet. Mellan säljaren och köparen finns ett överlåtelseavtal eller avtal om partsbyte. För frågan om vad som gäller när låneavtalet överlåts till en ny långgivare innan lånet har betalats ut till låntagaren, se ovan under avsnittet Särskilt om underwritingförfaranden.

Köparen är säljarens kund

Köparen är säljarens kund. Åtgärder för kundkännedom vidtas enligt bestämmelsen om en enstaka transaktion. När överlåtelsen har genomförts, upphör låntagaren att vara säljarens kund, under förutsättning att låntagaren inte har några ytterligare förpliktelser att uppfylla mot säljaren i enlighet med låneavtalet.

Säljaren är köparens kund

Säljaren är köparens kund. Åtgärder för kundkännedom vidtas enligt bestämmelsen om en enstaka transaktion. Låntagaren blir också köparens kund när köparen inträder som part i låneavtalet.

Sammanfattande tabell över vem som är kund på den sekundära marknaden

Part på den sekundära marknaden	Vem är kund?
Säljaren	Köparen
Köparen	Säljaren och låntagaren

Vem är inte kund på den sekundära marknaden?

Köparen är inte kund till Facility Agent/Security Agent

Även om Facility Agent/Security Agent har utfört uppgifter med anledning av att långivare i syndikatet byts ut, blir inte köparen kund till Facility Agent/Security Agent, i enlighet med vad som redogjorts för i avsnittet om vem som inte är en kund på den primära marknaden.

Identifiering och åtgärder för att hantera brister i identifieringen²

Inledning

En central del i kundkännedomen är kravet på att identifiera kunden och att kontrollera (verifiera) kundens identitet genom identitetshandlingar, registerutdrag eller andra uppgifter och handlingar från en oberoende och tillförlitlig källa (3 kap. 7 § penningtvättslagen). I vägledningen används ”identifiering” för båda dessa steg.

Identifieringen är viktig av flera skäl. Banken behöver bl.a. veta vem som är motpart i de avtal som ingås. Banken behöver också identifiera kunden för att kunna uppfylla krav som ställs i andra regelverk, t.ex. sanktionsregelverket.

Denna vägledning handlar framför allt om situationen när fysiska personer vid ingåendet av en affärsförbindelse (on-boardingen) inte kan tillhandahålla traditionella former av identitetshandlingar.

”Traditionella former av identitetshandlingar” är ett begrepp som används i Eba:s riktlinjer (EBA/GL/2023/04) om kontroller och riktlinjer för en effektiv hantering av risker för penningtvätt och finansiering av terrorism vid tillhandahållande av finansiella tjänster [GLs on MLTF risk management \(EBA GL 2023 04\) SV COR.pdf \(europa.eu\)](#). I det följande benämns dessa riktlinjer som Eba:s riktlinjer. Eba:s riktlinjer gäller som allmänna råd.³ I Eba:s riktlinjer nämns pass och id-kort som traditionella former av identitetshandlingar.

Beträffande den som inte kan identifiera sig med en traditionell form av identitetshandling, ska banken ha riskbaserade rutiner för identifiering (3 kap. 2 § tredje stycket penningtvättsföreskrifterna). Detta är ett område där det är svårt för branschen att ge vägledning. Vägledning har tagits fram så långt det har varit möjligt och belyser vissa svårigheter som kan vara förknippade med identifieringen i dessa fall.

Sammanfattande tabell för identifiering enligt 3 kap. 2 § penningtvättsföreskrifterna

Bestämmelse i penningtvättsföreskrifterna	Kommentarer
3 kap. 2 § första stycket	Tillämpas när identiteten kan kontrolleras mot svenskt körkort, svenskt pass eller identitetskort utfärdat av svensk myndighet eller svenskt certifierat identitetskort. ⁴ Motsvarar att personen har en ”traditionell form av identitetshandling” enligt Eba:s riktlinjer.
3 kap. 2 § andra stycket	Tillämpas när en person saknar <i>svensk</i> identitetshandling enligt första stycket.

² Se också avsnitt 7 i den grundläggande vägledningen om kundkännedom.

³ Se om allmänna råd i avsnitt 1.1 i den grundläggande vägledningen om kundkännedom.

⁴ Det kan nämnas att handboken *De sju stegen* bl.a. innehåller information för kontroll av identitet och svenska id-handlingar godkända av bankerna [De sju stegen - information för kontroll av identitet | Swedishbankers](#)

	<p>Identiteten kontrolleras mot pass eller annan identitetshandling. Passet eller identitetshandlingen ska innehålla ett fotografi av personen, uppgift om medborgarskap och vara utfärdat av en myndighet eller en annan behörig utfärdare.</p> <p>Motsvarar att personen har en "traditionell form av identitetshandling" enligt Eba:s riktlinjer.</p>
3 kap. 2 § tredje stycket	<p>Bestämmelsen har ett brett tillämpningsområde. Tillämpas när:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Personen <i>helt</i> saknar handlingar eller dokument mot vilka uppgiften om identitet kan kontrolleras. • Personen har en handling, men handlingen når inte upp till kraven i första eller andra styckena (dvs. kravet på en traditionell form av identitetshandling). • Personen har en traditionell form av identitetshandling, men kan endast visa upp en vidimerad kopia, vilket är fallet när banken tillämpar den s.k. LMA-kortsrutinen.

Identifiering av fysisk person som saknar svensk identitetshandling (3 kap. 2 § andra stycket penningtvättsföreskrifterna)

Det finns inte något krav i penningtvättsregelverket på att kunden ska ha ett svenskt personnummer eller en svensk identitetshandling för att kunna identifiera sig. När kunden är en fysisk person och saknar *svensk* identitetshandling, ska banken kontrollera identiteten mot pass eller annan identitetshandling enligt 3 kap. 2 § andra stycket penningtvättsföreskrifterna. Passet eller identitetshandlingen ska innehålla ett fotografi av personen, uppgift om medborgarskap och vara utfärdat av en myndighet eller en annan behörig utfärdare. Se också Bankföreningens information om att bli bankkund [Microsoft Word - 1397 SBF Att bli bankkund_SE06.docx \(swedishbankers.se\)](#)

För att göra en kontroll av en utländsk identitetshandling kan banken t.ex. använda PRADO. PRADO är ett offentligt register online i EU över äkta identitets- och resehandlingar. Registret innehåller bilder som visar hur olika handlingar ser ut och vilken information som handlingarna ska innehålla [Council of the European Union - PRADO - Startside \(europa.eu\)](#). Denna registerkontroll säkerställer dock inte att den enskilda handlingen är äkta. Banken bör tillämpa en riskbaserad metod för att kontrollera handlingens äkthet.

Identifiering av fysisk person som saknar traditionella former av identitetshandlingar (3 kap. 2 § tredje stycket penningtvättsföreskrifterna)

Inledning

När kunden är en fysisk person och *helt* saknar identitetshandling, ska banken kontrollera identiteten genom andra tillförlitliga dokument och andra kontroller enligt de riskbaserade rutiner banken ska ha enligt 2 kap. 8 § penningtvättslagen. Detta följer av 3 kap. 2 § tredje stycket penningtvättsföreskrifterna.

Bestämmelsen har ett brett tillämpningsområde och omfattar alla situationer när en person saknar en traditionell form av identitetshandling, dvs. när en person inte kan presentera någon traditionell form av identitetshandling enligt de krav som ställs i 3 kap. 2 § första eller andra styckena penningtvättsföreskrifterna i samband med kundkännedomprocessen. Exempel på situationer när bestämmelsen tillämpas är när personen helt saknar handlingar mot vilka uppgiften om identitet kan kontrolleras eller när personen har en handling, men handlingen når inte upp till kraven på en traditionell form av identitetshandling i 3 kap. 2 § första eller andra styckena penningtvättsföreskrifterna. Bestämmelsen tillämpas även när kunden har en traditionell form av identitetshandling, men inte kan uppvisa den i original för banken. I samtliga dessa fall anses personen alltså *helt* sakna identitetshandling enligt 3 kap. 2 § tredje stycket penningtvättsföreskrifterna.

Att identifiera den som saknar traditionella former av identitetshandlingar

Penningtvättslagen ställer krav på att kunden identifieras och att identiteten därefter kontrolleras mot identitetshandlingar eller registerutdrag eller genom andra uppgifter och handlingar från en oberoende och tillförlitlig källa (se 3 kap. 7 §). I förarbetena till lagen framgår att det måste vara möjligt att hantera identifikationsförfarandet på ett riskbaserat sätt. De kontroller som ska göras av identiteten bör tillåtas variera från fall till fall. Som minimikrav enligt penningtvättsdirektivet gäller dock att den uppgivna identiteten på något sätt ska kontrolleras genom en oberoende och tillförlitlig källa. Noggrannheten och omsorgen vid kontrollen av om en uppgiven identitet är korrekt ska vara större ju högre risk som är kopplad till kundrelationen. Vad som är en tillräckligt omfattande kontroll av kundens identitet, inbegripet vilka id-handlingar eller andra kontroller som krävs, kan därför avgöras utifrån förhållandena i det enskilda fallet. Vid den bedömningen måste också beaktas om verksamhetsutövaren genom andra åtgärder för kundkännedom, exempelvis förstärkt uppföljning och övervakning av affärsförbindelsen enligt 3 kap. 13 § och 4 kap. 1 §, kan kompensera för eventuella brister hänförliga till underlaget för identitetskontrollen (prop. 2016/17:173 s. 238 och 523).

Lagen utgår alltså från att identiteten kan kontrolleras riskbaserat, men att det ändå ska finnas en tillförlitlighet i den kontroll som görs. Det bör också nämnas att det är centralt för bankerna att veta vem de ingår en avtalsförbindelse med, inte enbart för att uppfylla kraven i penningtvättsregelverket, utan även utifrån ett civilrättsligt perspektiv och för att kunna uppfylla andra skyldigheter, t.ex. sådana som följer av sanktionsregelverket.

När det saknas traditionella former av identitetshandlingar följer det av penningtvättsföreskrifterna att kontroll ska göras mot tillförlitliga dokument och andra kontroller enligt bankens riskbaserade rutiner. I Finansinspektionens (FI) beslutspromemoria till penningtvättsföreskrifterna framgår att om en fysisk person saknar identitetshandling, ska kontroll av identiteten ske mot andra tillförlitliga dokument. Detta kan t.ex. vara en kombination av olika godtagbara handlingar och register utifrån bankens egna fastställda rutiner och riktlinjer.⁵

I december 2022 meddelade FI ett rättsligt ställningstagande om asylsökandes tillgång till finansiella tjänster (2022:1). [2022:1 Asylsökandes tillgång till finansiella tjänster | Finansinspektionen](#).

I ställningstagandet tar FI upp asylsökande flyktingar som helt saknar identitetshandlingar och vars identiteter inledningsvis inte kan kontrolleras i större utsträckning än genom att institutet kontrollerar giltigheten av ett LMA-kort som Migrationsverket utfärdat som ett bevis på att innehavaren är asyl-

⁵ Fi Dnr 16–2467 s. 18.

sökande och får vara i Sverige under tiden han eller hon väntar på beslut. För att undvika att asylsökande flyktingar som saknar identitetshandlingar helt utesluts från det reglerade finansiella systemet kan ett institut ha möjlighet att minska risken med en viss kundrelation genom att erbjuda den asylsökande ett mer begränsat utbud av tjänster än vad som annars följer av 4 a kap. betaltjänstlagen.

Ställningstagandet bör läsas mot bakgrund av rätten att få ta del av en grundläggande nivå av finansiella tjänster. Ställningstagandet innebär att banken riskbaserat kan göra bedömningen att ett LMA-kort är tillräckligt för att kunna erbjuda en person ett begränsat utbud av produkter och tjänster (se mer om möjligheten att erbjuda ett begränsat utbud av tjänster enligt betaltjänstlagen nedan). Det betyder att det förhållandet att en person endast kan uppvisa ett giltigt LMA-kort inte i sig utesluter att personen kan erbjudas produkter och tjänster. Banken ska dock fortfarande kunna visa att identiteten har kontrollerats och att det finns en tillförlitlighet i den kontroll som har gjorts samt kunna göra bedömningen att risken med kunden kan hanteras och att kundens aktiviteter och transaktioner kan övervakas och bedömas enligt 3 kap. 1 § penningtvättslagen. Det är viktigt att banken dokumenterar sin bedömning (jfr även Eba:s riktlinjer, riktlinje 14).

Frågan om att identifiera personer som saknar traditionella former av identitetshandlingar tas också upp i Eba:s riktlinjer. Riktlinjerna tar upp olika typer av handlingar. I riktlinje 19 a), som handlar om identifiering av personer som är asylsökande, sägs att handlingarna ska vara tillräckligt tillförlitliga, dvs. aktuella, utfärdade av en nationell myndighet och innehålla åtminstone fullständigt namn och födelse-datum.

Riktlinje 19 b) nämner identitetshandlingar som har upphört att gälla och handlingar som tillhandahålls av en offentlig instans, såsom socialtjänst, eller en väletablerad organisation som drivs utan vinstsyfte och som arbetar för nationella myndigheter (Röda Korset eller liknande), som också bistår kunden.

Det kan konstateras att det förefaller vara ovanligt, om det alls förekommer, att personer som är i kontakt med banker i Sverige uppvisar handlingar som tillhandahålls av t.ex. Röda Korset.

Riktlinje 19 c) tar upp intyg och dokumentation som utfärdats av en nationell myndighet eller organisation som tillhandahåller ekonomiskt eller rättsligt bistånd till på en myndighets vägnar. Sådana myndigheter kan inkludera sociala myndigheter, inrikesdepartement och migrationsmyndigheter.

En slutsats som kan dras av det som redovisas ovan är att det bör finnas någon form av handling och en tillförlitlighet i den kontroll som banken kan göra. Det är därför i praktiken stor skillnad mellan å ena sidan när en person kan uppvisa en handling och å andra sidan när personen inte har några handlingar alls. När en person inte har några handlingar alls, kan det ifrågasättas om det är möjligt att uppnå en tillräcklig grad av tillförlitlighet i identifieringen. När personen har en handling bör banken, enligt sina riskbaserade rutiner, göra en bedömning av det underlag som finns tillgängligt för att avgöra om det räcker för att göra en tillräckligt tillförlitlig kontroll av att personen är den som den uppger sig vara. Banken bör alltid dokumentera sin bedömning.

När det gäller utländska handlingar finns det viss publik information och tjänster som kan underlätta kontrollen av utländska handlingar, t.ex. PRADO (se ovan). Även omvärldsbevakningen kan ge relevant information.⁶

⁶ Det kan nämnas att Migrationsverket publicerar en del information kring sin bedömning av identitetsdokument. Migrationsverket har också en databas för landinformation och rättslig styrning [Lifos extern - Lifos extern \(migrationsverket.se\)](#).

Rent generellt kan det konstateras att det, särskilt i de fall det saknas publik information, är svårt för en bank som privat aktör att avgöra vilka utländska handlingar och register som är tillförlitliga. Det kan också finnas nationell lagstiftning som hindrar en myndighet från att lämna ut efterfrågad information eller handlingar till banken. Dessutom kan situationen i landet vara sådan att det är svårt att ta kontakt och få ut dokument eller utdrag ur register.

Det är upp till varje bank att utforma sina rutiner för identifieringen av den som saknar traditionella former av identitetshandlingar. Det är därmed också upp till varje bank att avgöra vilka handlingar och register som kan godtas i dessa fall. I praktiken blir det fråga om att göra en bedömning av de kontroller som är möjliga att göra. Som framgått och som också utvecklas nedan, kan brister i identifieringen hanteras bl.a. genom att personen erbjuds ett begränsat utbud av produkter och tjänster.

LMA-kortsrutinen

När kunden är asylsökande finns det en möjlighet för banker att använda sig av den s.k. LMA-kortsrutinen⁷ för att identifiera kunden enligt 3 kap. 2 § tredje stycket penningtvättsföreskrifterna. LMA står för lagen om mottagande av asylsökande m.fl. LMA-kortet visar att personen i fråga är asylsökande. LMA-kortet är inte en identitetshandling.

För att en person ska ha rätt att arbeta under tiden denne är asylsökande måste personen ha fått ett bevis från Migrationsverket om att denne är undantagen från skyldigheten att ha arbetstillstånd. Detta kallas för AT-UND. För att beviljas AT-UND måste personen bl.a. ha lämnat in godtagbara identitetshandlingar till Migrationsverket eller på annat sätt medverkat till att klarlägga sin identitet (se mer om detta på www.migrationsverket.se).

LMA-kortsrutinen bygger på att kunden har beviljats AT-UND och att kunden kan identifieras med godtagbara identitetshandlingar. Rutinen avser att läka bristen att personen inte kan visa upp identitetshandlingen i original för banken, eftersom Migrationsverket omhändertar personens identitetshandlingar när asylprocessen inleds. Personen har därför i stället med sig en kopia av handlingen, vidimerad av en tjänsteman på Migrationsverket.⁸

Rutinen innebär att banken kontrollerar att personen har ett giltigt LMA-kort med AT-UND. Vidare behöver banken kontrollera identiteten enligt de rutiner som banken har. Det innebär bl.a. att göra en kontroll av den vidimerade kopia som personen visar upp av sitt pass eller annan identitetshandling. Det ska vara en kopia av en handling som uppfyller de krav som ställs i 3 kap. 2 § andra stycket penningtvättsföreskrifterna. Banken avgör om identitetshandlingen och kopian kan godtas.

Som nämnts ovan kan en person beviljas AT-UND om personen har lämnat in godtagbara identitetshandlingar till Migrationsverket *eller på annat sätt medverkat till att klarlägga sin identitet*. Rutinen omfattar dock endast asylsökanden som har godtagbara identitetshandlingar, inte asylsökande som beviljats AT-UND på den grunden att de på annat sätt medverkat till att klarlägga sin identitet (se nedan om åtgärder när traditionella former av identitetshandlingar saknas).

⁷ Rutinen bygger på en överenskommelse mellan Bankföreningen och Migrationsverket. Rutinen är inte en rekommendation från Bankföreningen. Varje bank avgör om rutinen ska tillämpas och i vilken utsträckning den är tillräcklig för att identifiera en person. Se också [LMA-kortsrutinen | Swedishbankers](#)

⁸ Detta beskrivs också i Staten och betalningarna SOU 2023:16 s. 260.

Åtgärder när traditionella former av identitetshandlingar saknas

Banken kan vidta olika åtgärder för att hantera den förhöjda risk som bristande kontroller av identiteten kan innebära när en kund inte kan identifieras med traditionella former av identitetshandlingar, men identiteten ändå – enligt bankens riskbaserade rutiner – kan kontrolleras mot uppgifter och handlingar från en oberoende och tillförlitlig källa.

Enligt Eba:s riktlinjer, riktlinjerna 11 och 12, bör kreditinstitut och finansiella institut införa riskbaserade riktlinjer och rutiner för att säkerställa att deras metoder för att vidta åtgärder för kundkännedom inte medför att kunder otillbörligen nekas legitim tillgång till finansiella tjänster. Kreditinstitut och finansiella institut bör fastställa alternativ för att mitigera högre risk för penningtvätt och finansiering av terrorism. De ska överväga att tillämpa alternativen innan de beslutar att neka en kund på grund av risken för penningtvätt och finansiering av terrorism. Dessa alternativ bör åtminstone inkludera anpassning av övervakningens omfattning och intensitet och, när detta är tillåtet enligt nationell lagstiftning, tillämpning av begränsningar av produkter eller tjänster. Institutens riktlinjer och rutiner bör tydligt ange i vilka situationer det är lämpligt att tillämpa dessa riskreducerande åtgärder. Innan ett beslut fattas om att neka en affärsförbindelse bör instituten förvissa sig om att de har övervägt alla möjliga riskreducerande åtgärder som rimligen skulle kunna tillämpas i det enskilda fallet, med beaktande av den risk för penningtvätt och finansiering av terrorism som är förknippad med den befintliga eller framtida affärsförbindelsen.

För att reducera eller mitigera riskerna, kan banken bl.a. erbjuda kunden ett begränsat tjänsteutbud och begränsa eller spärra banktjänster samt skärpa övervakningen av kundens transaktioner. En annan åtgärd kan vara att erbjuda ett betalkonto med ett mer begränsat tjänsteutbud i stället för att neka kunden betalkonto helt och hållet. Detta följer av såväl Eba:s riktlinjer som uttalanden från Finansinspektionen.⁹ Det kan nämnas att åtgärderna inte endast är relevanta inför ett beslut om att ingå en affärsförbindelse, utan även för att hantera risker med en redan ingången affärsförbindelse.

I Eba:s riktlinjer, riktlinje 21, beskrivs olika alternativ på begränsningar som kan vidtas för att minska riskerna för penningtvätt och finansiering av terrorism som kan vara förknippade med personer som är särskilt sårbara (de som anges i riktlinje 19). Det bör vara upp till varje bank att avgöra vilka åtgärder som ska vidtas i syfte att följa Eba:s riktlinjer, enligt principen "följ eller förklara". Men det kan konstateras att alla åtgärder inte på ett självklart sätt är relevanta för svenska förhållanden, exempelvis möjligheten att begränsa betalningar från tredje part till de betalningar som görs av den myndighet som betalar ut ekonomiskt stöd. Det kan vidare konstateras att de alternativ som räknas upp inte tar sikte på vad banker annars skulle vara skyldiga att tillhandahålla. Banker är exempelvis inte skyldiga att tillhandahålla krediter.

Innan ett beslut fattas om att neka en affärsförbindelse bör banken förvissa sig om att den har övervägt alla möjliga riskreducerande åtgärder som rimligen skulle kunna tillämpas i det enskilda fallet, med beaktande av den risk för penningtvätt och finansiering av terrorism som är förknippad med affärsförbindelsen. Detta gäller även innan ett beslut fattas om att avsluta en affärsförbindelse (riktlinje 12).

⁹ Jfr Finansinspektionens rapport Rätten till betalkonto – redovisning av Finansinspektionens tillsyn, 15 december 2023. Se också Finansinspektionens rättsliga ställningstagande Asylsökandes tillgång till finansiella tjänster (2022:1).

Rätten till betalkonto med grundläggande funktioner

För att hantera den förhöjda risk som bristande kontroller av identiteten kan innebära, kan banken erbjuda kunden ett betalkonto med ett mer begränsat tjänsteutbud.

Rätten till betalkonto tas upp i Eba:s riktlinjer. I riktlinje 15 anges att när det gäller rätten till tillgång till betalkonto med grundläggande funktioner bör kreditinstitut som är skyldiga att erbjuda sådana konton, i sina riktlinjer och rutiner för öppnande av kontot ange hur de kan anpassa sina krav på kundkontroll för att ta hänsyn till att de begränsade funktionerna hos ett betalkonto bidrar till att minska risken för att kunden missbrukar dessa produkter och tjänster för finansiella brott.

Att erbjuda kunden ett betalkonto med ett mer begränsat tjänsteutbud innebär att en begränsning görs av den rätt som konsumenter som är lagligen bosatta inom EES har till betalkonto med grundläggande funktioner (4 a kap. 1 och 2 §§ lagen [2010:751] om betaltjänster).¹⁰

I Finansinspektionens (FI) rättsliga ställningstagande om asylsökandes tillgång till finansiella tjänster framgår att ett av de övergripande syftena med betaltjänstlagens bestämmelser om rätt till betalkonto med grundläggande funktioner är att främja finansiell inkludering, för att så många konsumenter som möjligt ska få ta del av en grundläggande nivå av finansiella tjänster. FI lyfter i ställningstagandet fram möjligheten att hantera de risker som bristande identifiering kan innebära genom att begränsa den rätt till betalkonto med grundläggande funktioner som följer av betaltjänstlagen. FI bedömer att ett sådant förhållningssätt stöds av bl.a. förarbetena till betaltjänstlagen, med hänvisning till prop. 2016/17:129 s. 32 ff.

FI framhåller i ställningstagandet att ett sådant förfarande innebär en begränsning av den rätt till betalkonto med grundläggande funktioner som annars följer av lagstiftningen. Begränsningen motiveras av de skyldigheter ett kreditinstitut har enligt penningtvättslagen. Det innebär att en tillämpning av begränsningen förutsätter att kreditinstitutet tillämpar dessa begränsningar på ett riskbaserat sätt och på en klart definierad grupp av kunder, att kreditinstitutet gör individuella bedömningar av varje enskild kund inom denna grupp och att varje beslut som innebär en sådan begränsning dokumenteras på ett tydligt sätt och omprövas när det finns skäl till det.

Det bör i sammanhanget också framhållas att brister i identifieringen ska följas upp (jfr 3 kap. 13 § penningtvättslagen). När brister som förelåg vid ingåendet av affärsförbindelsen har läkt, finns det skäl att ompröva kundens tillgång till produkter och tjänster.

Det bör även framhållas att det är skillnad mellan att begränsa en persons tillgång till produkter och tjänster på grund av en förhöjd allmän risk för penningtvätt, t.ex. när en person saknar traditionella former av identitetshandlingar och identiteten därför inte kan kontrolleras fullt ut enligt penningtvättslagens krav redan vid affärsförbindelsens ingående, och en situation där det finns en konkret misstanke om att en kund använder eller kommer att använda kontot i syfte att tvätta pengar eller finansiera terrorism.¹¹ I den senare situationen får banken inte etablera en affärsförbindelse (3 kap. 2 § penningtvättslagen). Banken har också en rapporteringsskyldighet till Polismyndigheten (Finanspolisen) (4 kap. 3 § penningtvättslagen).

¹⁰ Se prop. 2016/17:129 s. 33 och 34, men också vägledningen om att avsluta affärsförbindelse m.m. för frågan om penningtvättslagens företräde framför betaltjänstlagen.

¹¹ Jfr Finansinspektionens remissyttrande avseende Staten och betalningarna SOU 2023:16 FI dnr 23–17476.

Kundkännedom när kunden (fysisk person) företräds av ställföreträdare¹²

Inledning

Denna vägledning om kunder som är fysiska personer och som företräds av ställföreträdare tar endast upp tillämpningen av penningtvättsregelverket och de risker som är kopplade till att verksamheten utnyttjas för penningtvätt eller finansiering av terrorism. Inför att en affärsförbindelse ingås med den som företräds av någon annan eller en enstaka transaktion genomförs för dennes räkning, kan banken emellertid väga in också andra risker, t.ex. risker förknippade med uppdraget som sådant.

Vägledningen kan tillämpas både när det är fråga om en ny kund som företräds av ställföreträdare, t.ex. vid byte av bank eller vid en enstaka transaktion, och när en befintlig kund företräds av annan. I fokus står framför allt frågan om att identifiera kunden och ställföreträdaren och att kontrollera identiteten.

Banken behöver i förekommande fall även beakta andra regelverk. Exempelvis ställer också lagen (2015:62) om identifiering av rapporteringspliktiga konton med anledning av FATCA-avtalet och lagen (2015:911) om identifiering av rapporteringspliktiga konton vid automatiskt utbyte av upplysningar om finansiella konton krav på att kontoinnehavaren ska identifieras. Detta är också sådant som kan inverka på bedömningen av om banken kan ingå en affärsförbindelse eller genomföra en enstaka transaktion.

Se mer om ställföreträdare i broschyren Bankfrågor för ställföreträdare för barn och vuxna.

www.swedishbankers.se/media/4590/2020_stallforetradare-for-barn-och-vuxna.pdf

Allmänt om identifiering och kontroll av identitet

När en ny kund företräds av en ställföreträdare ska både kunden och ställföreträdaren identifieras och deras respektive identitet kontrolleras enligt 3 kap. 7 § penningtvättslagen. Se om identifiering av kunden under respektive avsnitt nedan.

Det ställs inte några krav på ny identifiering av en befintlig kund av det skälet att kunden, efter att affärsförbindelsen har inletts, kommer att företrädas av ställföreträdare. Det innebär bland annat att om en god man eller förvaltare förordnas först efter att affärsförbindelsen har inletts, behöver kunden inte identifieras på nytt. Däremot gäller, på motsvarande sätt som för kunder som inte företräds av ställföreträdare, att kunden ska identifieras när denne själv vill företa en rättshandling med banken. Det kan vara fallet när det är fråga om godmanskap och kunden själv vill företa en rättshandling med banken. Detsamma gäller när en kund efter en affärsförbindelses inledande ställer ut en fullmakt. I sådant fall räcker det med att kundens identitet kontrolleras först när denne själv vill företa en rättshandling med banken.

Enligt 3 kap. 7 § första stycket penningtvättslagen sker identifiering och kontroll av identitet genom identitetshandlingar eller registerutdrag eller genom andra uppgifter och handlingar från en oberoende och tillförlitlig källa. Av andra stycket följer att identifiering även kan ske elektroniskt. Finansinspektionen har bemyndigats att meddela föreskrifter om åtgärder för identitetskontroll enligt nämnd bestämmelse (8 kap. 1 § punkten 9 penningtvättslagen). 3 kap. 1 § penningtvättsföreskrifterna anger

¹² Se också avsnitt 7 i den grundläggande vägledningen om kundkännedom.

att ett företag utöver att identifiera en kund enligt 3 kap. 7 § penningtvättslagen ska kontrollera identiteten på det sätt som anges i 2–7 §§.

Ställföreträdaren är inte kund i sin egenskap av ställföreträdare. Kontroll av ställföreträdarens identitet ska göras genom att åtgärder vidtas enligt 3 kap. 3 eller 4 § penningtvättsföreskrifterna, som båda hänvisar till kontrollerna som föreskrivs i 2 § respektive 5 §.

3 kap. 2 § penningtvättsföreskrifterna innebär i regel att kontroll av identifiering sker med fysisk id-handling eller annat tillförlitligt dokument. I 3 kap. 5 § penningtvättsföreskrifterna, om kontroll av en kunds identitet på distans, hänvisas till 3 kap. 7 § andra stycket penningtvättslagen, dvs. elektronisk identifiering, och att verksamhetsutövare därutöver kan kontrollera en kunds identitet genom tre beskrivna steg.

3 kap. 2 § penningtvättsföreskrifterna

Ett företag ska kontrollera identiteten hos en fysisk person genom svenskt körkort, svenskt pass eller identitetskort utfärdat av en svensk myndighet eller ett svenskt certifierat identitetskort.

Om en fysisk person saknar svensk identitetshandling, ska företaget kontrollera identiteten mot pass eller en annan identitetshandling. Passet eller identitetshandlingen ska innehålla ett fotografi av personen, uppgift om medborgarskap och vara utfärdat av en myndighet eller en annan behörig utfärdare. En kopia av ett utländskt pass eller en annan utländsk identitetshandling ska bevaras enligt de krav som ställs i 5 kap. 3 § lagen (2017:630) om åtgärder mot penningtvätt och finansiering av terrorism.

Om en fysisk person helt saknar identitetshandling ska företaget kontrollera identiteten genom andra tillförlitliga dokument och andra kontroller enligt de riskbaserade rutiner företaget ska ha enligt 2 kap. 8 § lagen om åtgärder mot penningtvätt och finansiering av terrorism.

3 kap. 5 § penningtvättsföreskrifterna (distansidentifiering)

Bestämmelser om kontroll av en kunds identitet på distans finns i 3 kap. 7 § andra stycket lagen (2017:630) om åtgärder mot penningtvätt och finansiering av terrorism.

Ett företag får, utöver att göra på det sätt som anges i 3 kap. 7 § andra stycket lagen om åtgärder mot penningtvätt och finansiering av terrorism, kontrollera identiteten hos en fysisk person på distans genom att

1. hämta in uppgifter om personens namn, adress, personnummer eller motsvarande,
2. kontrollera uppgifter enligt 1 mot externa register, intyg, eller annan motsvarande dokumentation, och
3. kontakta personen genom att skicka en bekräftelse till hans eller hennes folkbokföringsadress eller till en motsvarande tillförlitlig adress, eller se till att personen skickar in en vidimerad kopia av en identitetshandling, eller en annan motsvarande åtgärd.

Allmänt om andra åtgärder för kundkännedom

Banken ska ha tillräcklig kännedom om kunden för att kunna hantera risken för penningtvätt eller finansiering av terrorism som kan förknippas med kundrelationen och för att kunna övervaka och bedöma kundens aktiviteter och transaktioner (3 kap. 1 § penningtvättslagen). För att uppnå tillräcklig kundkännedom kan banken behöva ställa frågor. Information kan också inhämtas på annat sätt. När banken sedan tidigare har en relation med kunden, kan kännedomen dessutom basera sig på det som banken redan känner till om kunden (uppgifterna kan dock i olika avseenden behöva uppdateras).

Banken hämtar in information i samband med att en affärsförbindelse ingås. Affärsförbindelsen ska också följas upp löpande och vid behov i syfte att säkerställa att kännedomen om kunden är aktuell och tillräcklig för att hantera den bedömda risken för penningtvätt eller finansiering av terrorism (3 kap. 13 § penningtvättslagen). Även uppföljningen innebär att banken behöver hämta in information, t.ex. genom att kontakta kunden med en begäran om att lämna uppgifter. Vissa uppgifter kan också följas upp och uppdateras utan kontakt med kunden, t.ex. uppgifter som framgår av myndighetsregister. Uppföljningen kan även basera sig på det som banken redan känner till om kunden.

Den som är behörig att företräda kunden kan också svara på bankens frågor om kundkännedom inom ramen för sitt uppdrag enligt vad som framgår nedan. Utgångspunkten är dock att det är banken som riskbaserat avgör hur uppgifterna om kunden hämtas in. Det finns inte något krav på att fråga kunden respektive ställföreträdaren. Detta innebär att även om utgångspunkten är att kunden svarar på frågor i vissa fall och att ställföreträdaren svarar på frågor inom sitt uppdrag, enligt vad som framgår nedan, finns det inget hinder mot att banken hämtar in uppgifter på annat sätt.

Riskbedömning

Utöver att identifiera kunden och ställföreträdaren ska banken uppnå tillräcklig kundkännedom för att kunna hantera risken för penningtvätt eller finansiering av terrorism som kan förknippas med kundrelationen och för att kunna övervaka och bedöma kundens aktiviteter och transaktioner. Det kan ske bland annat genom att frågor ställs till kunden och/eller ställföreträdaren.

Det förhållandet att kunden företräds av någon annan kan vara en faktor som vägs in i riskbedömningen av kundrelationen och vid övervakningen av de transaktioner som genomförs. Faktorn kan verka både i riskhöjande och risksänkande riktning.

Förmyndare för barn - inledning

Den som är under 18 år (underårig) är omyndig. Rätten att förvalta en omyndigs förmögenhet och företräda denne i angelägenheter som rör denne ska i allmänhet tillkomma förmyndaren.

Den som har vårdnaden om ett barn är också i de flesta fall barnets förmyndare. För barn som står under vårdnad av båda föräldrarna är båda vårdnadshavarna barnets förmyndare. Den som är omyndig eller som har förvaltare får inte vara förmyndare. Har inte den omyndige någon förmyndare, ska rätten förordna en sådan. Har en särskild vårdnadshavare förordnats eller en tillfällig vårdnadshavare utsetts, är denne också förmyndare, om inte rätten har förordnat någon annan att vara förmyndare (10 kap. föräldrabalken, FB).

Se mer i broschyren Bankfrågor för ställföreträdare för barn och vuxna

www.swedishbankers.se/media/4590/2020_stallforetradare-for-barn-och-vuxna.pdf

Förmyndare för barn under 16 år

Identifiering och behörighet

Förmyndare ska identifieras och deras identitet kontrolleras enligt 3 kap. 3 § penningtvättsföreskrifterna. Det gäller både vid inledandet av affärsförbindelsen och när förmyndaren vidtar åtgärder under affärsförbindelsens gång samt vid enstaka transaktioner. Om barnet har två förmyndare gäller kravet på identifiering och kontroll av identitet båda förmyndarna.

Förmyndarens behörighet att företräda barnet kan normalt sett kontrolleras genom ett personbevis avseende barnet eller genom ett bestyrkt utdrag ur Skatteverkets folkbokföringsregister avseende barnet. Förutom förmyndarens behörighet verifieras barnets existens genom personbeviset. Det bör beaktas att i Skatteverkets register framgår endast vem som är vårdnadshavare för barnet, inte vem som är förmyndare. I de allra flesta fall är dock vårdnadshavaren också förmyndare. Kontroll kan också – i förekommande fall – ske genom domstolsavgörande i frågan. Uppgift om att en förmyndare är förordnad för ett barn finns hos överförmyndaren.

Utöver detta krävs inte några särskilda åtgärder för att identifiera barnet.

Övriga åtgärder för kundkännedom

Förmyndaren svarar i första hand på frågor om kundkännedom avseende barnet. Det gäller såväl vid affärsförbindelsens inledande och vid uppföljning av affärsförbindelsen som när det uppkommer frågor om en specifik transaktion som utförs i barnets namn. Om banken bedömer det lämpligt, kan även vårdnadshavaren – när vårdnadshavaren inte är förmyndare – som ett komplement svara på frågor om kundkännedom avseende barnet.

Barn som har fyllt 16 år

Inledning

När barnet har fyllt 16 år kan det själv råda över egendom som han eller hon förvärvat genom eget arbete. Detsamma gäller avkastning på dessa pengar eller egendom som trätt i dess ställe (9 kap. 3 § FB). Enligt 9 kap. 8 § FB får pengar som en omyndig efter det att han eller hon har fyllt sexton år själv har satt in hos en bank betalas ut till den omyndige.

Den som fyllt 16 år får öppna konto i bank. Det finns inte något krav på att pengar som sätts in på bankkontot ska vara förvärvade genom eget arbete. När det gäller produkter och tjänster som barnet själv inte får träffa avtal med banken om tillämpas det som gäller för barn under 16 år i fråga om identifiering och behörighet samt övriga åtgärder för kundkännedom (se ovan).

Identifiering

Barnet ska identifieras och dess identitet kontrolleras enligt 3 kap. 2 eller 5 § penningtvättsföreskrifterna.

Övriga åtgärder för kundkännedom

Barnet svarar på frågor om kundkännedom vid affärsförbindelsens inledande, vid uppföljning av affärsförbindelsen och när det uppkommer frågor om en specifik transaktion. Även om utgångspunkten alltså är att det är barnet själv som svarar på frågor finns det inte något hinder mot att förmyndaren

om banken bedömer det lämpligt – som ett komplement – också svarar på frågor om kundkännedom avseende barnet.

God man (11 kap. 4 § föräldrabalken) och förvaltare (11 kap. 7 § föräldrabalken)

Inledning god man

Den som på grund av sjukdom, psykisk störning, försvagat hälsotillstånd eller liknande förhållande behöver hjälp med att bevaka sin rätt, förvalta sin egendom eller sörja för sin person kan få en god man.

I samband med att en god man utses ska banken, så snart den fått kännedom om ett godmanskap (detta sker oftast i samband med att den gode mannen kontaktar banken), överförmyndarspärta kundens (den enskildes/huvudmannens) konton mot den gode mannens uttag. Normalt får den gode mannen disponera ett av kundens konton för den dagliga hushållningen ("det fria kontot") utan överförmyndarspär.

När en god man har utsetts behåller kunden sin rättshandlingsförmåga och ska som huvudregel lämna sitt samtycke till den gode mannens åtgärder. Ett sådant samtycke anses finnas när den gode mannen utför rättshandlingar som hör till den dagliga hushållningen ("det fria kontot"). För andra rätts-handlingar, t.ex. byte av bank, krävs ett uttryckligt samtycke av kunden. Om kunden är så pass sjuk att han eller hon är ur stånd att ge sitt uttryckliga samtycke måste den gode mannen uppvisa ett läkarintyg eller motsvarande handling. Det kan t.ex. vara ett intyg från omsorgs- eller vårdpersonal eller annan utredning som visar att kunden inte kan lämna sitt uttryckliga samtycke.

Se om god man i faktabladet Bankärenden för vuxen med god man.

https://www.swedishbankers.se/media/3276/1411_bankarenden_foer_vuxen_med_god_man.pdf

Inledning förvaltare

Den som grund av sjukdom, psykisk störning, försvagat hälsotillstånd eller liknande förhållande behöver hjälp med att bevaka sin rätt, förvalta sin egendom eller sörja för sin person och som dessutom är ur stånd att vårda sig själv eller sin egendom kan få en förvaltare.

I samband med att en förvaltare utses ska banken så snart den fått kännedom om ett förvaltarskap överförmyndarspärta kundens (den enskildes/huvudmannens) konton både mot förvaltarens och den enskildes uttag. Det bör noteras att till skillnad från vad som gäller vid godmanskap förutsätts banken känna till att förvaltarskap har anordnats för kunden (även att det har upphört eller jämkats). Beslut om anordnande eller upphörande av förvaltarskap ska kungöras i Post- och Inrikes Tidningar. Kungörelse ska också ske av beslut om jämkning av förvaltarskaps omfattning (11 kap. 27 § FB).

Normalt får förvaltaren disponera ett av kundens konton för den dagliga hushållningen ("det fria kontot") utan överförmyndarspär. Förvaltaren har inom ramen för förvaltaruppdraget ensam rådgighet över kundens egendom och företräder denne i alla angelägenheter som omfattas av uppdraget.

Se om förvaltare i faktabladet Bankärenden för personer med förvaltare.

www.swedishbankers.se/media/3074/1411_bankarenden_foer_personer_med_foervaltare.pdf

Identifiering och behörighet

Både kunden och den gode mannen respektive förvaltaren ska identifieras och deras identitet kontrolleras vid inledandet av affärsförbindelsen. Om den gode mannen eller förvaltaren förordnas först efter att affärsförbindelsen inletts behöver kundens identitet inte kontrolleras på nytt förutom när denne (när fråga är om godmanskap) vill företa rättshandling med banken.

Vid behov ska den handling som ligger till grund för uppdraget som god man respektive förvaltare kontrolleras (3 kap. 4 § penningtvättsföreskrifterna).

Kundens identitet ska kontrolleras enligt 3 kap. 2 eller 5 § penningtvättsföreskrifterna.

I vissa fall kan kundens identitet inte kontrolleras enligt 3 kap. 2 § (giltighetstiden på identitetshandlingen kan ha gått ut) och det kan dessutom uppstå tveksamheter kring tillämpningen av 3 kap. 5 §. Det gäller särskilt när kunden saknar giltig identitetshandling samt har god man och kundens samtycke erfordras för viss rättshandling och denne på grund av sitt tillstånd varit ur stånd att ge uttryck för sin mening eller har förvaltare. Det är alltså fråga om fall när kunden inte kan uppvisa eller skicka in en vidimerad kopia av identitetshandlingen och när det dessutom kan vara tveksamt om det är lämpligt att skicka en bekräftelse till folkbokföringsadressen eller "motsvarande tillförlitlig adress" (enligt 3 kap. 5 § punkten 3).

Av Finansinspektionens beslutspromemoria till penningtvättsföreskrifterna framgår att Finansinspektionen i sin kontakt med branschen har erfarit att det i vissa fall har varit problem för gode män och förvaltare att fullgöra bankernas krav på identifiering avseende den person dessa företräder. För dessa situationer föreskriver Finansinspektionen därför i 3 kap. 4 § alternativa åtgärder för identifiering och kontroll (Finansinspektionens beslutspromemoria FI Dnr 16–2467 s. 18). [Besluts-PM: Föreskrifter om åtgärder mot penningtvätt och finansiering av terrorism.](#)

3 kap. 4 § penningtvättsföreskrifterna reglerar situationen när kunden företräds av god man eller förvaltare. Bestämmelsen innebär att åtminstone förvaltarens eller den gode mannens identitet kontrolleras enligt 2 eller 5 §. Vid behov ska förordnandet eller motsvarande handling som ligger till grund för uppdraget som förvaltare eller god man kontrolleras.

Bestämmelsen i 3 kap. 4 § bör tillämpas på det sättet att det genom de kontroller som görs avseende den gode mannens eller förvaltarens behörighet att företräda kunden är möjligt att:

1. identifiera kunden, dvs. säkerställa att det finns en viss fysisk person/huvudman bakom uppdraget, och
2. säkerställa att den gode mannen eller förvaltaren är behörig att företräda personen bakom uppdraget, dvs. säkerställa kopplingen mellan dessa två personer.

Förordnandet eller de handlingar som ligger till grund för uppdraget blir därför viktiga.

Övriga åtgärder för kundkännedom

God man

När kunden själv inleder affärsförbindelsen eller vidtar transaktioner svarar kunden på frågor om kundkännedom. Detsamma gäller vid uppföljning av affärsförbindelsen, såvida inte kundens hälsotillstånd lägger hinder i vägen för det. När det gäller det konto som den gode mannen kan disponera för kundens räkning, "det fria kontot", kan frågor också ställas till den gode mannen avseende de transaktioner som genomförs.

När kunden på grund av sitt tillstånd är ur stånd att ge uttryck för sin mening eller denna av annan orsak inte kan inhämtas, kan den gode mannen svara på frågor om kundkännedom avseende kunden.

Förvaltare

Förvaltaren kan svara på frågor om kundkännedom avseende kunden såväl vid inledandet och uppföljningen av affärsförbindelsen som i fråga om transaktioner som genomförs.

Fullmaktshavare

Identifiering och behörighet

Både kundens (fullmaktsgivarens) och fullmaktshavarens identitet ska kontrolleras vid inledandet av affärsförbindelsen.

Kundens identitet kontrolleras enligt 3 kap. 2 eller 5 § penningtvättsföreskrifterna.

Att kunden företräds av en fullmaktshavare innebär inte att det ställs krav på ny identifiering av en befintlig kund. Den identifiering som har skett av kunden sedan tidigare gäller därmed.

Fullmaktshavarens identitet kontrolleras enligt 3 kap. 3 § penningtvättsföreskrifterna. Fullmaktshavarens behörighet att företräda kunden ska åtminstone kontrolleras genom en kontroll av skriftlig fullmakt enligt de rutiner som banken har (3 kap. 3 § penningtvättsföreskrifterna).

En fullmakt bör tolkas restriktivt. Det innebär att det klart ska framgå vad fullmaktshavaren äger behörighet att genomföra för huvudmannens räkning. Det är t.ex. fullt tänkbart att fullmakten uttryckligen ger rätt att inleda en affärsförbindelse t.ex. genom att öppna ett konto som ska innehas av fullmaktsgivaren. Då är det också naturligt att fullmaktshavaren svarar på frågor, t.ex. vad kontot ska användas till och vad insättningar förväntas komma ifrån. I detta ligger också att bedöma vilka typer av upplysningar som fullmaktshavaren kan lämna och när frågor bör ställas till kunden.

Övriga åtgärder för kundkännedom

Kunden (fullmaktsgivaren) svarar på bankens frågor om kundkännedom. Fullmaktshavaren kan svara på frågor som ligger inom uppdraget.

Se mer om fullmakt i faktabladet Fullmakt vid bankärenden.

www.swedishbankers.se/media/4629/2005_fullmakt-bankaerenden.pdf

Framtidsfullmaktshavare

Inledning

Framtidsfullmakt regleras i lagen (2017:310) om framtidsfullmakter. Den som har fyllt 18 år och har förmåga att ta hand om sina angelägenheter får upprätta en framtidsfullmakt för ett framtida behov. Framtidsfullmakten träder i kraft när fullmaktsgivaren på grund av sjukdom, psykisk störning, försvagat hälsotillstånd eller liknande förhållande varaktigt och i huvudsak inte längre har förmåga att ta hand om de angelägenheter som fullmakten avser. Fullmakten får omfatta de personliga eller ekonomiska angelägenheter som fullmaktsgivaren själv bestämmer, t.ex. skötsel av löpande ekonomiska angelägenheter såsom att betala räkningar, hantera avtal om hyra, el och andra abonnemang. Den kan även omfatta förvaltning av tillgångar såsom tillgångar i bank.

Se mer om framtidsfullmakt i faktabladet Framtidsfullmakter.

https://www.swedishbankers.se/media/5091/2110_faktablad_framtidsfullmakt.pdf

Identifiering och behörighet

Både kundens (fullmaktsgivarens) och framtidsfullmaktshavarens identitet ska kontrolleras.

Framtidsfullmaktshavarens behörighet att företräda kunden ska åtminstone kontrolleras genom en kontroll av skriftlig framtidsfullmakt enligt de rutiner som banken har (3 kap. 3 § penningtvättsföreskrifterna). Banken bör därvid verifiera att fullmakten är giltig, d.v.s. inte har återkallats eller ändrats.

Att en framtidsfullmakt träder i kraft innebär inte att det ställs krav på ny identifiering av en befintlig kund. Den identifiering som har skett av kunden sedan tidigare gäller därmed.

Vid identifiering av kunden tillämpas 3 kap. 2 eller 5 § penningtvättsföreskrifterna. Samma svårigheter och tveksamheter kan dock uppstå som vid identifieringen av den som företräds av god man eller förvaltare, se avsnittet om att identifiera den som företräds av god man eller förvaltare. 3 kap. 4 § penningtvättsföreskrifterna omfattar inte framtidsfullmaktsgivare. En framtidsfullmaktsgivare kan emellertid befinna sig i en situation som uppvisar likheter med de fall som 3 kap. 4 § är avsedd att omfatta. Det bedöms därför vara möjligt att tillämpa 3 kap. 4 § analogt. En sådan tillämpning bedöms inte öka risken för penningtvätt och finansiering av terrorism. Det innebär att det genom de kontroller som görs avseende framtidsfullmaktshavarens behörighet att företräda kunden är möjligt att:

1. identifiera kunden, dvs. säkerställa att det finns en viss fysisk person/huvudman bakom uppdraget, och
2. säkerställa att framtidsfullmaktshavaren är behörig att företräda personen bakom uppdraget, dvs. säkerställa kopplingen mellan dessa två personer.

Framtidsfullmaktens utformning eller ordalydelse är viktig för denna kontroll.

Övriga åtgärder för kundkännedom

Framtidsfullmaktshavaren kan sedan framtidsfullmakten trätt i kraft svara på frågor om kundkännedom avseende kunden.

God man för bortavarande arvinge (11 kap. 3 § föräldrabalken)

Inledning

Överförmyndaren ska förordna god man för en bortavarande arvinge eller testamentstagare. I det följande används begreppet arvinge. Arvingen kan vara känd till namnet men vistas på okänd ort. Arvingen kan också vara okänd till namnet. God man ska förordnas i bland annat följande fall:

- Om det vid ett dödsfall finns en till namnet känd arvinge som vistas på okänd eller avlägsen ort och därför inte kan bevaka sin rätt i boet och förvalta sin lott i det.
- Om det vid ett dödsfall inte kan utredas huruvida den döde har efterlämnat någon arvinge som är arvsberättigad före Allmänna arvsfonden eller före eller tillsammans med någon annan känd arvinge eller också om kännedom finns om arvinge efter den döde men kunskap saknas såväl om arvingens namn som om hans vistelseort och det på grund av sådan omständighet krävs att okänd arvinges rätt bevakas och hans eller hennes lott i boet förvaltas.
- Om en testamentstagare vistas på okänd eller avlägsen ort eller är okänd och hans eller hennes rätt därför behöver iakttas enligt vad som föreskrivs om arvinge.

Den gode mannen ska sätta in den bortavarande arvingens andel i dödsboet på ett konto hos en bank eller kreditmarknadsföretag (14 kap. 7 § FB). Pengar får tas ut från kontot endast efter samtycke från överförmyndaren (8 §).

Rätten att ta del av arvet preskriberas fem år efter den dag kungörelse skedde i Post- och Inrikes Tidningar med uppmaning att göra rätten till arvet gällande och annars tio år från dödsfallet (16 kap. 1–3 och 4 §§ ärvdabalken). Preskriptionstiden kan förlängas enligt lagen (1958:52) om förlängning av tid för preskription av rätt till arv eller testamente.

Godmanskapet upphör när det inte längre behövs. Det är bland annat fallet om arvingen ger sig till känna eller preskriptionstiden löpt ut. Överförmyndaren fattar beslut om att godmanskapet ska upphöra (11 kap. 19 och 19 b §§ FB).

Identifiering och behörighet

Den gode mannens identitet ska kontrolleras enligt 3 kap. 2 eller 5 § penningtvättsföreskrifterna (3 kap. 4 § penningtvättsföreskrifterna). Banken bör ta in kopia på den gode mannens förordnande, bouppteckningen och arvskiftet.

Kontot öppnas normalt sett för den bortavarande arvingen. Det görs oavsett hur mycket som är känt om arvingen, dvs. både när arvingen är känd till namnet, när det inte kan utredas huruvida den döde har efterlämnat någon arvinge och när kännedom finns om arvinge efter den döde men kunskap saknas om arvingens namn och vistelseort. En fråga som kan uppstå är huruvida ett kontoöppnande – när det inte går att identifiera arvingen – strider mot förbudet enligt 2 kap. 6 § penningtvättslagen att tillhandahålla anonyma konton. När det saknas uppgifter om arvingen kan kontot öppnas för exempelvis ”okänd arvinge i dödsboet efter [NN]”. Finns det ytterligare information kring relationen mellan den okände arvingen och den döde kan detta läggas till. Det finns alltså viss information knuten till kontot. Kontot öppnas och företräds av en god man som har förordnats av överförmyndaren. Detta innebär sammantaget att förbudet mot att tillhandahålla anonyma konton inte bedöms aktualiseras när ett konto öppnas för arvinge som inte kan identifieras.

Frågan är då om penningtvättslagen utgör något hinder mot att den gode mannen öppnar konto för arvingens andel i dödsboet på grund av svårigheterna att identifiera den bortavarande arvingen och kontrollera dennes identitet.

Den bortavarande arvingens identitet kan inte kontrolleras enligt 3 kap. 2 eller 5 § penningtvättsföreskrifterna. 3 kap. 4 § penningtvättsföreskrifterna är inte direkt tillämplig vid identifieringen av den som företräds av god man enligt 11 kap. 3 § FB. Frågan är då om bestämmelsen kan tillämpas analogt. Det har bedömts att 3 kap. 4 § kan tillämpas analogt när kunden företräds av en framtidsfullmakthavare. Till skillnad från vad som gäller för framtidsfullmakt kan det – när det gäller bortavarande arvinge – vara förenat med svårigheter att identifiera kunden, dvs. säkerställa att det finns en viss fysisk person/huvudman bakom uppdraget, det gäller inte minst när den bortavarande arvingen är okänd till namnet. I vissa fall kan det vara i praktiken omöjligt att identifiera kunden, en god man kan ju förordnas när det vid ett dödsfall inte kan utredas huruvida den döde har efterlämnat någon arvinge som är arvsberättigad. Personen i fråga har emellertid tagits upp i bouppteckningen, vilket måste förutsätta att det har gjorts en bedömning att det kan finnas en arvinge. Vid bedömningen av om 3 kap. 4 § kan tillämpas bör det beaktas att kontot är omgärdat av reglering och transparens. Arvingen och kontot företräds av en god man, som kan identifieras och vars identitet kontrolleras. Syfte och art med affärsförbindelsen är i det närmaste givna. Syftet är att förvara medel som kommer från ett dödsbo och som tillkommer den bortavarande arvingen. Den gode mannen har dispositionsrätt, men kontot har överförmyndarspär, vilket innebär att överförmyndarens samtycke krävs för att den gode mannen ska kunna göra transaktioner från kontot. Det innebär sammantaget att 3 kap. 4 § bör kunna tillämpas analogt. En sådan tillämpning bedöms inte öka risken för penningtvätt eller finansiering av terrorism. Detta innebär att – utöver att kontrollera identiteten på den gode mannen – en kontroll görs av de uppgifter som finns om arvingen i bouppteckningen och att en kontroll görs av det förordnande som ligger till grund för uppdraget som god man.

Även om risken inte är förhöjd kan ett sätt att hantera det förhållandet att ett konto öppnas för en person som inte är känd till namnet vara att vidta skärpta åtgärder för uppföljning och övervakning.

Övriga åtgärder för kundkännedom

Den gode mannen kan svara på frågor om kundkännedom avseende den bortavarande arvingen.

När pengarna har utbetalats och den gode mannens uppdrag upphört

Den gode mannens dispositionsrätt och behörighet i övrigt avseende kontot upphör i samband med att uppdraget som god man upphör. I samband med att uppdraget som god man upphör, faller även syftet med kontot. När pengarna har utbetalats till arvingen eller till annan än den bortavarande arvingen enligt 16 kap. 8 § ärvdabalken och den gode mannens uppdrag har upphört, ska kontot avslutas.

Om en bortavarande arvinge som har gjort rätten till arvet gällande vill ha ett konto i banken, hanteras det enligt bankens rutiner för ny kund.

Kundkännedom när kunden är en juridisk person¹³

Inledning

Syftet med denna vägledning är att klargöra om penningtvättsregelverkets krav på identifiering, kontroll av identitet och kontroll av behörighet gäller beträffande den som svarar på frågor eller på annat sätt lämnar uppgifter till banken för bankens kundkännedom när kunden är juridisk person.

Vägledningen är skriven från ett bankperspektiv, man kan tillämpas även i andra verksamheter.

Allmänt om identifiering och behörighet att företräda kunden

När en affärsförbindelse inleds med en kund som är juridisk person ska den juridiska personen identifieras och identiteten kontrolleras. Om kunden företräds av en person som uppger sig handla på kundens vägnar, ska verksamhetsutövaren kontrollera den personens identitet och behörighet att företräda kunden (3 kap. 7 § penningtvättslagen).

Den juridiska personen identifieras och identiteten kontrolleras på det sätt som framgår av 3 kap. 6 och 7 §§ penningtvättsföreskrifterna. Det innebär att identiteten kontrolleras genom registreringsbevis eller motsvarande behörighetshandlingar eller genom att motsvarande kontroll görs mot externa register. Vid identifiering på distans ska den juridiska personen också kontaktas genom att en bekräftelse skickas till den juridiska personens registrerade adress eller genom att en motsvarande åtgärd vidtas (7 §).

Även identiteten hos företrädaren för den juridiska personen ska kontrolleras. Det sker enligt 3 kap. 2 § penningtvättsföreskrifterna eller – vid distansidentifiering – enligt 3 kap. 5 § penningtvättsföreskrifterna. Behörigheten att företräda den juridiska personen ska säkerställas på det sätt som framgår av 3 kap. 6 § respektive 3 kap. 7 § penningtvättsföreskrifterna.

Kontrollen av behörigheten att företräda den juridiska personen kan avse bl.a. om personen är behörig firmatecknare eller grundar sin rätt att företräda den juridiska personen på exempelvis fullmakt. Omfattningen på kontrollerna kan variera från fall till fall beroende på risken i det enskilda fallet (se prop. 2016/17:173 s. 524).

Kravet på identifiering, kontroll av identitet och kontroll av behörighet gäller också när den som är behörig att företräda ett bolag i en koncern företräder ett annat bolag i koncernen. Det ska då ske en kontroll av att behörigheten även omfattar en rätt att företräda det andra koncernbolaget, dvs. kunden.

Det bedöms inte finnas något krav på ny identifiering av kunden eller dess företrädare i uppföljningen av en affärsförbindelse, utan ursprungsidentifieringen gäller. Om det skulle uppstå tveksamheter kring om ursprungsidentifieringen stämmer, kan det dock innebära att identifieringen måste följas upp (se också den grundläggande vägledningen om kundkännedom).

¹³ Se också avsnitt 7 i den grundläggande vägledningen om kundkännedom.

Vad gäller i fråga om andra uppgifter för bankens kundkännedom?

Banken ska ha tillräcklig kännedom om kunden för att kunna hantera risken för penningtvätt eller finansiering av terrorism som kan förknippas med kundrelationen och för att kunna övervaka och bedöma kundens aktiviteter och transaktioner (3 kap. 1 § penningtvättslagen). För att uppnå tillräcklig kundkännedom behöver banken ställa frågor eller på annat sätt inhämta information om kunden.

Banken inhämtar information i samband med att en affärsförbindelse ingås. Affärsförbindelsen ska också följas upp löpande och vid behov i syfte att säkerställa att kännedomen om kunden är aktuell och tillräcklig för att hantera den bedömda risken för penningtvätt eller finansiering av terrorism (3 kap. 13 § penningtvättslagen). För att uppnå tillräcklig kundkännedom kan banken behöva ställa frågor. Information kan också inhämtas på annat sätt. När banken sedan tidigare har en relation med kunden, kan kännedomen dessutom basera sig på det som banken redan känner till om kunden (uppgifterna kan dock i olika avseenden behöva uppdateras).

Den som är behörig att företräda kunden genom exempelvis fullmakt, kan också lämna uppgifter till banken för bankens kundkännedom. Det förekommer dock att andra personer hos kunden besvarar bankens frågor om kundkännedom eller på annat sätt lämnar uppgifter till banken, det gäller inte minst när kunden är ett stort företag. Detta förekommer både i samband med att en affärsförbindelse ingås och i uppföljningen. Frågan är om penningtvätsregelverket ställer krav på att banken ska identifiera och kontrollera behörigheten på den som svarar på frågor eller på annat sätt lämnar uppgifter till banken för bankens kundkännedom.

Bestämmelsen i 3 kap. 7 § tredje stycket penningtvättslagen om identifiering och kontroll av behörighet omfattar den som "uppges sig handla på kundens vägnar". Bestämmelsen aktualiseras när en person uppges sig företräda en juridisk person som är kund till verksamhetsutövaren (prop. 2016/17:173 s. 524). Det är inte alltid helt tydligt i vilka situationer som någon ska anses handla på kundens vägnar i den mening som avses med bestämmelsen. Att svara på frågor eller på annat sätt lämna uppgifter till banken skulle kunna anses vara att "handla på kundens vägnar" eller att företräda kunden. Frågan är dock om det är vad som avses.

Här bör beaktas att utgångspunkten är att det är banken som riskbaserat avgör hur uppgifterna om kunden hämtas in. Undantaget är när det uttryckligen framgår av regelverket hur uppgifter ska hämtas in. Det ställs t.ex. krav på att åtminstone göra en sökning i registret över verkliga huvudmän i utredningen om verklig huvudman (3 kap. 8 § penningtvättslagen). Uppgifter om kunden kan hämtas in på olika sätt, dvs. från olika källor. Även om banken i regel hämtar in uppgifter genom att ställa frågor till kunden, finns det alltså som huvudregel inte något sådant krav, utan banken avgör riskbaserat hur uppgifterna hämtas in. Det är uppgifterna i sig som är viktiga, inte nödvändigtvis vem som lämnar uppgifterna. Det finns mot denna bakgrund inte anledning att tolka bestämmelsen i 3 kap. 7 § tredje stycket penningtvättslagen extensivt, dvs. som att den innebär att det ställs krav på att identifiera och kontrollera behörighet avseende den som svarar på frågor eller på annat sätt lämnar uppgifter till banken för bankens kundkännedom.

Banken kan dock riskbaserat göra bedömningen att den som lämnar uppgifter ska identifieras och att behörigheten att företräda kunden ska kontrolleras. Detta kan gälla generellt eller i vissa fall. Banken gör normalt sett en rimlighetsbedömning av uppgifterna som lämnas. I värderingen av uppgifterna kan det beaktas vem som har lämnat dem. Om banken, när den bedömer uppgifterna, finner anledning att ifrågasätta uppgifterna eller om de behöver kontrolleras av andra skäl, kan det innebära att den som

lämnat uppgifterna ska identifieras och behörigheten att företräda kunden kontrolleras eller att uppgifterna måste bekräftas av en behörig firmatecknare eller av någon med fullmakt att företräda kunden. Detta gäller både när uppgifter lämnas i samband med att en affärsförbindelse inleds och i uppföljningen.

I sammanhanget bör beaktas att banken måste iaktta den tystnadsplikt som följer av 1 kap. 10 § lagen (2004:297) om bank- och finansieringsrörelse, den s.k. banksekretessen. Om det råder osäkerhet kring huruvida den person som banken kommunicerar med faktiskt företräder kunden, är banksekretessen ytterligare ett skäl för banken att kontrollera identitet och behörigheten att företräda kunden.

Banken bör dokumentera vem hos kunden som har besvarat bankens frågor eller på annat sätt lämnat uppgifter till banken.

Högriskredjeländer¹⁴

Inledning

Syftet med denna vägledning att klargöra dels när skärpta åtgärder för kundkännedom i praktiken vidtas i fråga om högriskredjeländer, dels vilka skärpta åtgärder som kan vidtas. Vägledningen är skriven från ett bankperspektiv, men kan även tillämpas inom andra typer av verksamheter när relevant.

Enligt 3 kap. 17 § penningtvättslagen ska skärpta åtgärder för kundkännedom vidtas vid affärsförbindelser eller enstaka transaktioner när kunden är *etablerad* i ett land utanför EES som har identifierats som ett högriskredjeland av Europeiska kommissionen.¹⁵

Omfattningen på de skärpta åtgärder som anges i 3 kap. 17 § penningtvättslagen kan anpassas efter ett riskbaserat förhållningssätt. Det finns därmed utrymme för verksamhetsutövaren att bedöma på vilket sätt kraven kan uppfyllas.

Verksamhetsutövare måste också förhålla sig till den reglering som finns på EU-nivå. På EU-nivå gäller kraven på skärpta åtgärder i förhållande till affärsförbindelser eller transaktioner som *involverar* (begreppet används i femte penningtvättsdirektivet) eller *inbegriper* (begreppet används i Eba:s riktlinjer för riskfaktorer) högriskredjeländer. Båda begreppen är översättningar av det engelska begreppet *involving* och får anses ha samma innebörd. I Eba:s riktlinjer förekommer dessutom begreppet *anknytning*.

Penningtvättslagen och Eba:s riktlinjer för riskfaktorer

Enligt 3 kap. 17 § penningtvättslagen ska skärpta åtgärder för kundkännedom vidtas vid affärsförbindelser eller enstaka transaktioner när kunden är *etablerad* i ett land utanför EES som har identifierats som ett högriskredjeland av Europeiska kommissionen.

3 kap. 17 § genomför artikel 18.1 i det fjärde penningtvättsdirektivet (2015/849). Artikel 18.1 ändrades genom det femte penningtvättsdirektivet (2018/843), som är ett ändringsdirektiv. 3 kap. 17 § genomför också artikel 18 a 1, som infördes genom det femte penningtvättsdirektivet.

Artikel 18.1 innebar före ändringen att verksamhetsutövare skulle vidta skärpta åtgärder för kundkännedom för att hantera och minska riskerna när de hade att göra med fysiska personer eller juridiska enheter *etablerade* i högriskredjeländer samt även i andra fall av större risker som medlemsstaterna eller ansvariga enheter konstaterat.

Efter ändringen innebär artikel 18.1 att i de fall som bland annat avses i artikel 18 a ska medlemsstaterna kräva att de ansvariga enheterna vidtar skärpta åtgärder för kundkännedom för att hantera och minska sådana risker på lämpligt sätt. I artikel 18 a 1 (som det hänvisas till i artikel 18.1) anges att

¹⁴ Se också avsnitt 8.4.3 i den grundläggande vägledningen om kundkännedom.

¹⁵ De länder som EU-kommissionen identifierar som högriskredjeländer med strategiska brister publiceras på [EU policy on high-risk third countries | European Commission \(europa.eu\)](https://ec.europa.eu/eu-policy-on-high-risk-third-countries/) I avsnitt 7.1.7 i den grundläggande vägledningen om kundkännedom finns ett avsnitt om [medborgarskapets betydelse för frågan om kunden är etablerad i ett högriskredjeland.](#)

skärpta åtgärder ska vidtas när det gäller affärsförbindelser eller transaktioner som *involverar* högrisk-tredjeländer. Det anges också vilka åtgärder som ska vidtas i dessa fall. Genom femte penningtvättsdirektivet frångicks därmed begreppet *etablerad*. I stället används begreppet *involverar*.

3 kap. 17 § penningtvättslagen har ändrats för att genomföra artikel 18 a 1 (prop. 2018/19:150), vilket innebär att det nu framgår av bestämmelsen vilka åtgärder som ska vidtas. Bestämmelsen utgår dock fortfarande från begreppet *etablerad*, inte *involverar*, som till sin ordalydelse är ett vidare begrepp än *etablerad*.

I Eba:s riktlinjer för riskfaktorer, riktlinje 4.45, anges att enligt artiklarna 18 till 24 i penningtvättsdirektivet bör ett företag vidta skärpta åtgärder för kundkännedom i situationer med högre risk för att kunna hantera och minska dessa risker på ett lämpligt sätt. Med hänvisning till penningtvättsdirektivet anges några specifika fall som ett företag alltid bör betrakta som högriskfall, bland annat när företaget har en affärsförbindelse eller utför en transaktion som *inbegriper* högrisktredjeländer (riktlinje 4.46). I riktlinje 4.55 beskrivs när en affärsförbindelse eller transaktion alltid ska anses *inbegripa* ett högrisk-tredjeländ, vilket bland annat är när medlen har genererats i eller erhållits från ett högrisktredjeländ eller när företaget gör affärer med en fysisk eller juridisk person som är bosatt eller *etablerad* i ett högrisktredjeländ.

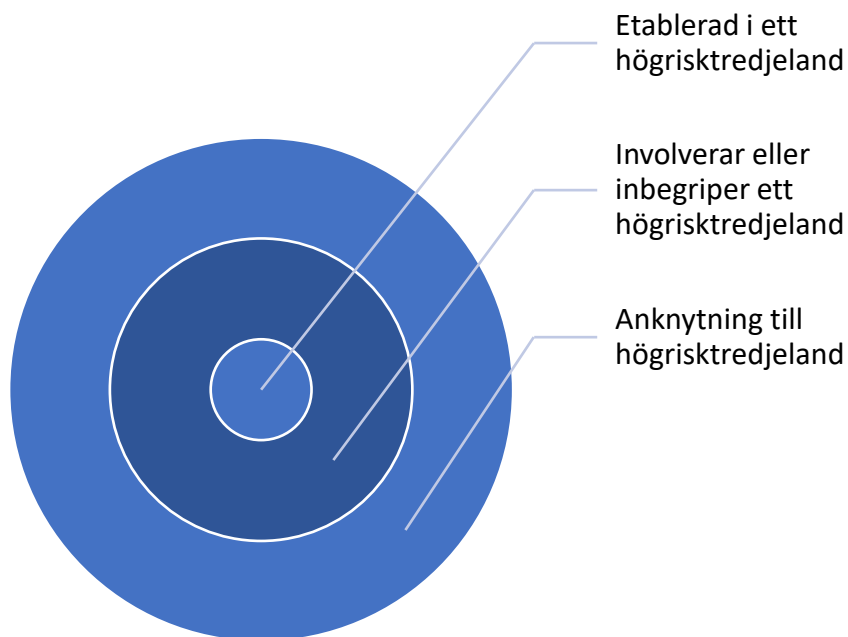
Enligt riktlinje 4.53 bör företaget åtminstone vidta de åtgärder som anges i artikel 18 a 1 penningtvättsdirektivet (genomförda i 3 kap. 17 § penningtvättslagen) när affärsförbindelsen eller en transaktion *inbegriper* högrisktredjeländer.

I Eba:s riktlinjer för riskfaktorer anges också att ett företag noggrant bör bedöma den risk som förknippas med affärsförbindelser och transaktioner om det är bekant att kunden har en nära personlig eller yrkesmässig *anknytning* till ett högrisktredjeländ eller om det är bekant att den verkliga huvudmannen/de verkliga huvudmännen har en nära personlig eller yrkesmässig *anknytning* till ett högrisk-tredjeländ. Företaget bör i så fall fatta ett riskbaserat beslut om vilka åtgärder som bör vidtas (riktlinje 4.57). Begreppet *anknytning* bedöms vara vidare än *involverar*.

Finansinspektionen har meddelat Eba att riktlinjerna kommer att följas (med vissa undantag, som inte berör högrisktredjeländer).

Eba:s riktlinjer för riskfaktorer gäller som allmänna råd. De är inte formellt bindande för finansinstitut, men bör följas. Om ett institut inte följer allmänna råd måste det framgå att institutet handlar på något annat sätt som leder till att kraven i den bakomliggande bestämmelsen uppfylls (se Finansinspektionens beslutspromemoria FI Dnr 16–2467 s. 9 och promemoria FI Dnr 12–12289 s. 8 och 9).

Illustration förhållandet mellan begreppen etablerad, involverar och anknytning.

När vidtas skärpta åtgärder för kundkännedom?

Enligt 3 kap. 17 § penningtvättslagen ska skärpta åtgärder för kundkännedom vidtas vid affärsförbindelser eller enstaka transaktioner när kunden är *etablerad* i ett högriskredjeland.

Verksamhetsutövaren måste också förhålla sig till Eba:s riktlinjer för riskfaktorer, som gäller som allmänna råd. Om ett institut inte följer allmänna råd måste det framgå att institutet handlar på något annat sätt som leder till att kraven i den bakomliggande bestämmelsen uppfylls (se ovan i avsnittet Penningtvättslagen och Eba:s riktlinjer för riskfaktorer).

I praktiken innebär detta att skärpta åtgärder för kundkännedom vidtas när affärsförbindelsen inbegriper ett högriskredjeland. Det betyder att skärpta åtgärder vidtas inte bara när kunden är etablerad i ett högriskredjeland, utan också vid transaktioner till eller från högriskredjeländer (både transaktioner som sker inom ramen för en affärsförbindelse, dvs. oavsett belopp, och transaktioner enligt 3 kap. 4 § andra stycket penningtvättslagen) och vid andra kopplingar till högriskredjeländer, enligt den ledning som ges i Eba:s riktlinjer för riskfaktorer.

Enligt Eba:s riktlinjer för riskfaktorer, riktlinje 4.55, inbegriper en affärsförbindelse eller transaktion alltid ett högriskredjeland om:

- Medlen har genererats i ett högriskredjeland
- Medlen erhålls från ett högriskredjeland
- Det mottagande landet för medlen är ett högriskredjeland
- Företaget gör affärer (eng. *dealing*) med en fysisk eller juridisk person som är bosatt eller etablerad i ett högriskredjeland
- Företaget gör affärer med en förvaltare etablerad i ett högriskredjeland eller med en trust som regleras av ett högriskredjelands lagstiftning

Vad gäller vid anknytning till ett högriskredjeland?

När det gäller Eba:s riktlinjer för riskfaktorer, riktlinje 4.57, som innebär att åtgärder bör vidtas vid viss anknytning till ett högriskredjeland, bedöms det inte finnas krav på att göra en utredning kring om det finns en sådan anknytning, utan det är endast under förutsättning att detta är bekant för verksamhetsutövaren, t.ex. framkommer i samband med utredningen om syfte och art, som det kan bli aktuellt att vidta skärpta åtgärder för kundkännedom. Riktlinjerna innebär inte att skärpta åtgärder alltid bör vidtas i dessa fall, utan åtgärderna bör vidtas riskbaserat.

Vilka åtgärder kan vidtas?

I 3 kap. 17 § penningtvättslagen anges vilka åtgärder som ska vidtas när kunden är etablerad i ett högriskredjeland. Enligt bestämmelsen ska skärpta åtgärder enligt 3 kap. 16 § vidtas. Åtgärderna ska åtminstone avse skärpning av övervakningen av pågående affärsförbindelser och bedömningen av enstaka transaktioner och omfatta inhämtande av viss ytterligare information samt godkännande från behörig beslutsfattare.

I förarbetena till bestämmelsen anges att de angivna åtgärderna för kundkännedom alltid ska vidtas vid affärsförbindelser eller enstaka transaktioner med en kund i ett högriskredjeland och oberoende av riskbedömningen enligt 3 kap. 16 §. De åtgärder som ska vidtas är generellt utformade och riktar sig till flera olika typer av verksamhetsutövare. De kunder och affärsförbindelser eller enstaka transaktioner som åtgärderna avser kan vidare vara av mycket varierande karaktär. Därutöver kan riskerna för penningtvätt och finansiering av terrorism vara olika beroende på vilket högriskredjeland som kunden är etablerad i. Det innebär att det i varje enskilt fall, utifrån den risk som kan förknippas med kundrelationen och övriga omständigheter, finns utrymme för verksamhetsutövaren att bedöma på vilket sätt kraven ska uppfyllas, t.ex. vilken ytterligare information som ska hämtas in (prop. 2018/19:150 s. 104).

Enligt Eba:s riktlinjer för riskfaktorer, riktlinje 4.53, bör företaget åtminstone vidta de åtgärder som anges i artikel 18 a 1 penningtvättsdirektivet (genomförda i 3 kap. 17 § penningtvättslagen) när affärsförbindelsen eller en transaktion *inbegriper* högriskredjeländer.

Eba:s riktlinjer för riskfaktorer har ett brett tillämpningsområde genom begreppet *inbegriper*. Det är viktigt att tillämpa ett riskbaserat förhållningssätt, dvs. att anpassa riskhanteringen och omfattningen på åtgärderna till de kopplingar som finns till högriskredjeländer. Den praktiska hanteringen av de affärsförbindelser som *inbegriper* högriskredjeländer bör ha stöd i den allmänna riskbedömningen.

När åtgärder vidtas är det också viktigt att arbeta riskbaserat och att lägga tyngdpunkten i åtgärderna där riskerna bedöms vara reella. Exempelvis kan riskerna finnas i kundens ägar- och kontrollstruktur (verklig huvudman) eller kring mottagaren av medlen (omfattas av syfte och art).

Nedan ges några exempel på åtgärder som kan vara relevanta att vidta enligt 3 kap. 17 § andra stycket punkterna 1–4, beroende på risken. Ledning ges också i Eba:s riktlinjer för riskfaktorer, riktlinje 4.64.

Punkten 1: Ytterligare information om kunden och den verkliga huvudmannen

- Inhämtande av id-kopia eller annan dokumentation för att kontrollera identitet.
- Mer omfattande utredning kring verklig huvudman, t.ex. kontroll av aktiebok.
- Adverse media/negativ media-sökningar kring kunden och kundens verkliga huvudman.

Se också Eba:s riktlinjer för riskfaktorer, riktlinje 4.64. a) i.

Punkten 2: Ytterligare information om affärsförbindelsens eller den enstaka transaktionens syfte och art

Mer detaljerad information om syfte och art, t.ex. hur många, hur stora och hur frekventa transaktioner som kunden kommer att göra och vem som kommer att ta emot dem samt vad medlen ska användas till.

Se också Eba:s riktlinjer för riskfaktorer, riktlinje 4.64. a) ii.

Punkten 3: Information om kundens och den verkliga huvudmannens ekonomiska situation och varifrån kundens och den verkliga huvudmannens ekonomiska medel kommer

- Utreda i vilket eller vilka länder som den verkliga huvudmannen har sitt eller sina huvudsakliga verksamhetsställe(n) eller på annat sätt personliga, finansiella eller rättsliga intressen.
- Utreda i vilken eller vilka bransch(er) som den verkliga huvudmannen är verksam.

Vad gäller kundens och den verkliga huvudmannens ekonomiska situation och varifrån kundens och den verkliga huvudmannens ekonomiska medel kommer kan en inledande åtgärd vara att utreda om det går transaktioner mellan den verkliga huvudmannen och kunden. Om det går transaktioner mellan den verkliga huvudmannen och kunden bör information inhämtas om:

- Varifrån den verkliga huvudmannens medel kommer
- Varifrån den verkliga huvudmannens totala tillgångar kommer
- Varifrån den verkliga huvudmannens medel som går till den juridiska personen kommer

Punkten 4: Godkännande från en behörig beslutsfattare att etablera eller upprätthålla en affärsförbindelse

Det ställs inte några särskilda krav utöver att inhämta godkännande från en behörig beslutsfattare. För vägledning i denna fråga, se avsnittet om behörig beslutsfattare i denna vägledning om kundkännedom för bank.

Behörig beslutsfattare¹⁶

Inledning

I 3 kap. 17–19 och 27 §§ penningtvättslagen finns krav på att inhämta godkännande från behörig beslutsfattare. Det handlar om olika situationer där risken bedöms motivera att det fattas ett särskilt beslut. Behörig beslutsfattare är styrelseledamot, verkställande direktör eller annan befattningshavare som har tillräckliga kunskaper om verksamhetsutövarens riskexponering mot penningtvätt och finansiering av terrorism och som har tillräckliga befogenheter att fatta beslut som påverkar dess riskexponering (1 kap. 8 § punkten 9 penningtvättslagen).

Denna del av vägledningen är skriven utifrån ett bankperspektiv, men kan även tillämpas inom andra typer av verksamheter, när relevant.

När krävs godkännande?

I 3 kap. 17–19 och 27 §§ penningtvättslagen finns krav på att inhämta godkännande från behörig beslutsfattare i olika situationer. Bestämmelserna är något olika utformade i fråga om när godkännandet ska inhämtas. I 3 kap. 19 § anges att godkännande ska inhämtas inför beslut, medan övriga bestämmelser är utformade som att godkännande från en behörig beslutsfattare är liktydigt med beslutet. I det följande kommer genomgående terminologin ”godkännande” att användas.

3 kap. 17 § - Högriskredjeland

Godkännande från en behörig beslutsfattare ska inhämtas *för att etablera eller upprätthålla en affärsförbindelse* när kunden är etablerad i ett land utanför EES som har identifierats som ett högriskredjeland av Europeiska kommissionen.

3 kap. 18 § - Korrespondentförbindelse

Godkännande ska inhämtas från en behörig beslutsfattare *innan korrespondentförbindelsen ingås*.

3 kap. 19 § - Personer i politiskt utsatt ställning

Godkännande ska inhämtas från behörig beslutsfattare *inför beslut om att ingå eller avbryta en affärsförbindelse*.

När det gäller ingångna affärsförbindelser ska godkännande alltså inhämtas inför beslut om att *avbryta* en affärsförbindelse. I förarbetena anges att i enlighet med vad som följer av direktivet (fjärde penningtvättsdirektivet) ska behörig beslutsfattares godkännande inhämtas när fråga uppkommer om att *fortsätta* en redan ingången affärsförbindelse (se prop. 2016/17:173 s. 271). Bestämmelsen är avsedd att genomföra direktivets artikel 20. Där framgår att ledningens godkännande ska inhämtas av att affärsförbindelser med personer i politiskt utsatt ställning ingås eller *fortlöper*. Sammanfattningsvis bör detta innebära att godkännande ska inhämtas när det finns anledning att överväga om affärsförbindelsen ska fortsätta eller avbrytas.

¹⁶ Se också avsnitt 8.4.3, 8.4.4, 8.5.1 och 10.2.2 i den grundläggande vägledningen om kundkännedom.

3 kap. 27 § - Försäkringsersättning och person i politiskt utsatt ställning

Godkännande ska inhämtas från behörig beslutsfattare *innan försäkringsersättning betalas ut*.

Om förmånstagaren eller dennes verkliga huvudman är en person i politiskt utsatt ställning eller anhörig (familjemedlem) eller nära medarbetare till sådana personer, följer enligt artikel 21 i direktivet (fjärde penningtvättsdirektivet) att verksamhetsutövare ska göra en bedömning av om detta medför att risken för penningtvätt eller finansiering av terrorism är hög. Om så bedöms vara fallet ska verksamhetsutövaren alltid inhämta godkännande från behörig beslutsfattare innan försäkringsersättning betalas ut första gången (prop. 2016/17:173 s. 283).

Särskilt om högriskredjeland

Bestämmelsen i 3 kap. 17 § penningtvättslagen innebär i praktiken att godkännande från en behörig beslutsfattare ska inhämtas:

- När en ny affärsförbindelse ingås med en kund som är etablerad i ett högriskredjeland.
- När fråga uppkommer om att upprätthålla en affärsförbindelse med en kund som är etablerad i ett högriskredjeland (detta kan bli aktuellt inom ramen för den löpande uppföljningen).
- För att upprätthålla en affärsförbindelse med en kund som under pågående affärsförbindelse etablerar sig i ett högriskredjeland.
- För att upprätthålla en affärsförbindelse med en kund som byter etablering från ett högriskredjeland till ett annat högriskredjeland.
- För att upprätthålla en affärsförbindelse med en kund som är etablerad i ett land som blir upptaget på Europeiska kommissionens lista över högriskredjeländer.
- För att upprätthålla en affärsförbindelse med en kund som är etablerad i ett högriskredjeland och som etablerar sig i ytterligare ett högriskredjeland.

Som framgår av vägledningen om högriskredjeländer vidtas skärpta åtgärder för kundkännedom i praktiken vid affärsförbindelser och enstaka transaktioner som inbegriper högriskredjeländer. Det innebär att det som anges ovan om när ett godkännande ska inhämtas kan tillämpas när affärsförbindelsen inbegriper ett högriskredjeland.

Hur länge gäller ett godkännande?

Det finns inte något krav i penningtvättsregelverket på att uppdatera godkännandet i den löpande uppföljningen av affärs- eller korrespondentförbindelsen (om det inte är fråga om att inhämta godkännande när det krävs för att upprätthålla en affärsförbindelse, t.ex. när kunden etablerar sig i ett nytt högriskredjeland). Godkännandet kan därför sägas gälla tills vidare.

Verksamhetsutövaren kan emellertid i linje med det riskbaserade förhållningssättet behöva inhämta ett nytt godkännande vid en förändring som kan påverka risken. Detta är normalt sett något som uppmärksammas inom ramen för den löpande uppföljningen och kan bli aktuellt när möjligheten att hantera risken med kunden påverkas. Förändringen kan bero på att det tillkommit ytterligare riskhöjande faktorer eller att kunden agerar på ett sådant sätt att möjligheten att övervaka och bedöma kundens aktiviteter och transaktioner har ändrats.

Kan det finnas olika behöriga beslutsfattare?

Det ställs inte något krav i regelverket på att det måste vara samma behöriga beslutsfattare för alla godkännanden. Ibland kan det vara lämpligt med en behörig beslutsfattare när det gäller korrespondentförbindelser, en annan när det gäller högriskredjeländer och ytterligare någon annan i fråga om person i politiskt utsatt ställning, PEP. Det kan också finnas flera behöriga beslutsfattare i samma typ av fråga, t.ex. i fråga om PEP. När det finns olika behöriga beslutsfattare bör det tydligt framgå av de interna rutinerna och riktlinjerna vilka som är behöriga beslutsfattare och hur ansvaret mellan dem är fördelat. I sammanhanget bör noteras att även om det är samma behöriga beslutsfattare för alla godkännanden, behöver det framgå av de interna rutinerna vem som är behörig beslutsfattare.

Vad avses med "annan befattningshavare"?

Av definitionen av behörig beslutsfattare (1 kap. 8 § punkten 9 penningtvättslagen) framgår att behörig beslutsfattare kan vara styrelseledamot, verkställande direktör eller "annan befattningshavare", vilket bör innebära att "annan befattningshavare" kan finnas längre ner i organisationsstrukturen än styrelseledamot och verkställande direktör. Av förarbetena till 3 kap. 19 § penningtvättslagen framgår dock att ett godkännande ska inhämtas från någon som befinner sig på en hierarkisk nivå ovanför den som begär godkännandet (prop. 2016/17:173 s. 271), men att verksamhetsutövaren har relativt stor frihet att avgöra var i organisationen som personen ska vara placerad (prop. 2016/17:173 s. 531). Den som lämnar godkännande ska ha tillräcklig kompetens och tillräckliga befogenheter för att tillgodose ändamålet med att ett särskilt godkännande ska inhämtas. Detta bör finnas klargjort i verksamhetsutövarens interna rutiner (prop. 2016/17:173 s. 271). Se mer i avsnittet På vilken nivå i organisationen kan behörig beslutsfattare vara placerad?

Vad innebär kravet på tillräckliga kunskaper och befogenheter?

Behörig beslutsfattare ska ha *tillräckliga kunskaper* om verksamhetsutövarens riskexponering mot penningtvätt och finansiering av terrorism och *tillräckliga befogenheter* att lämna godkännanden som påverkar dess riskexponering. Tolkningen är att även beslutsbefogenheterna avser riskexponeringen mot penningtvätt och finansiering av terrorism.

Behörig beslutsfattare ska kunna lämna godkännande som påverkar verksamhetsutövarens riskexponering mot penningtvätt och finansiering och terrorism. För att kunna göra detta bör det krävas kunskap för att förstå vilka konsekvenser godkännandet kan få för verksamhetsutövarens risker vad gäller penningtvätt och finansiering av terrorism. I detta ligger att behörig beslutsfattare ska ha tillräcklig kunskap om komplexiteten i de förhållanden som ska bedömas. Det är viktigt att behörig beslutsfattare endast lämnar sitt godkännande när de risker som godkännandet medför kan hanteras.

Det kan, vad gäller *tillräckliga kunskaper*, noteras att det i förarbetena också talas om *tillräcklig kompetens*. Den som lämnar godkännande ska ha tillräcklig kompetens och tillräckliga befogenheter för att tillgodose ändamålet med att ett särskilt godkännande ska inhämtas (se prop. 2016/17:173 s. 271).

Kunskapsnivån eller kompetensen bör vid behov kunna höjas genom utbildning. Det kan vara lämpligt att dokumentera kunskapsnivån och att ta in detta i det underlag som ligger till grund för att utse behörig beslutsfattare.

Behörig beslutsfattare kan få stöd av en rådgivande kommitté

I vissa fall kan behörig beslutsfattare själv besitta den sakkunskap som behövs för att kunna lämna ett välgrundat godkännande. I andra fall kan behörig beslutsfattare behöva knyta kunskap och kompetens som finns på andra ställen i verksamheten till sig. Ett bland flera sätt att göra detta på är genom en rådgivande kommitté (andra benämningar kan förekomma), som består av andra i verksamheten med kunskap och kompetens i olika frågor. Särskild kunskap och kompetens kan t.ex. krävas inför beslut att ingå en korrespondentförbindelse.

I de fall det finns en rådgivande kommitté är det behörig beslutsfattare som har ansvar för godkännandet, inte ledamöterna i kommittén. Det gäller också om behörig beslutsfattare ingår i kommittén, dvs. är en av ledamöterna.

Behörig beslutsfattare kan vara en beslutande kommitté

Även om det i förarbetena fastslås att med *lednings godkännande*, såsom det anges i artikel 20 i fjärde penningtvättsdirektivet, även fortsättningsvis innebär *en* behörig beslutsfattare (prop. 2016/17:173 s. 271), vilket överensstämmer med direktivets definition i artikel 3.12 (*en tjänsteman eller anställd*), finns det inget som hindrar att behörig beslutsfattare också kan bestå av en grupp personer, som tillsammans har den kunskap och kompetens som behövs för att vara behörig beslutsfattare, t.ex. i form av en beslutande kommitté (andra benämningar kan förekomma). I dessa fall fattas beslutet kollektivt. Det bör finnas tydliga rutiner och riktlinjer för godkännandet inom kommittén, där det framgår hur godkännande lämnas, särskilt huruvida det är fråga om majoritetsbeslut och hur avvikande meningar hanteras.

På vilken nivå i organisationen kan behörig beslutsfattare vara placerad?

Av förarbetena till 3 kap. 19 § penningtvättslagen framgår att verksamhetsutövaren bör ha pekat ut en behörig beslutsfattare i de interna rutinerna och riktlinjerna, men har relativt stor frihet att avgöra var i organisationen personen ska vara placerad. Det framgår också att godkännande ska inhämtas från någon som befinner sig på en hierarkisk nivå ovanför den som begär godkännandet (prop. 2016/17:173 s. 271 och 531).

Verksamhetsutövaren kan alltså i stor utsträckning själv avgöra var och på vilken nivå i organisationsstrukturen som behörig beslutsfattare ska finnas.

Företagets storlek och de beslutsvägar som finns i företaget har ofta betydelse för på vilken nivå i organisationen som behörig beslutsfattare är placerad. I vissa företag kan det vara en styrelseledamot, verkställande direktör eller särskilt utsedd befattningshavare, SUB, som är behörig beslutsfattare. I andra företag kan behörig beslutsfattare finnas i andra delar av företaget.

Kravet på att behörig beslutsfattare ska ha tillräckliga kunskaper och samtidigt tillräckliga befogenheter innebär ofta att avvägningar måste göras när behörig beslutsfattare utses. Tillräcklig kunskap kan finnas relativt långt ner i organisationen, medan tillräckliga befogenheter ofta finns högre upp.

Behörig beslutsfattare ska vara någon med *tillräcklig kunskap*. Det innebär bland annat att personen ska ha kunskaper om de effekter och konsekvenser som ett beslut får för företaget. I detta ligger att personen ska ha tillräcklig kunskap om komplexiteten i de förhållanden som ska bedömas.

Härutöver ska personen ha *tillräckliga befogenheter*. Fjärde penningtvättsdirektivet utgår från begreppet *företagsledning*. I den engelska språkversionen av direktivet (artikel 3 [12]) används begreppet *sufficient seniority*, vilket antyder att det inte räcker med att personen har getts tillräcklig

behörighet att fatta vissa beslut utan också att personen måste ha en viss ställning. Det kan innebära att personen har en chefsposition, men det kan också innebära att personen har getts en specifik befogenhet. Sådan befogenhet kan t.ex. ges till en person med specialistkompetens i vissa frågor. Av betydelse i sammanhanget för verksamhetsutövaren är bland annat i vilken grad den behöriga beslutsfattaren kan agera självständigt och med integritet utan att behöva befara att utsättas för påtryckningar från andra personer och enheter i företaget.

Något som bör tillmätas stor betydelse vid utseendet av behörig beslutsfattare är i vilken mån godkännandet bedöms inverka på verksamhetsutövarens riskexponering och vilka möjligheter verksamhetsutövaren har att hantera risken. I de fall det finns olika behöriga beslutsfattare skulle exempelvis vissa godkännanden om att ingå en affärsförbindelse med en person i politiskt utsatt ställning, PEP, kunna lämnas på en lägre nivå i organisationen, medan andra godkännanden lämnas på en högre nivå. En lägre nivå skulle kunna vara aktuell så länge det – utöver det förhållandet att kunden är PEP – inte föreligger några faktorer som ökar risken med kundrelationen, medan det kan vara annorlunda om det tillkommer riskhöjande faktorer med den kund som är PEP och där beslutet typiskt sett påverkar riskexponeringen i större omfattning. Det kan också inträffa att lämnandet av ett godkännande får sådana konsekvenser för företaget att den person som normalt sett är behörig beslutsfattare behöver eskalera frågan till en behörig beslutsfattare högre upp i organisationen.

I de fall det finns olika behöriga beslutsfattare är det viktigt med tydliga rutiner och riktlinjer där det framgår vilka godkännanden som kan lämnas av behörig beslutsfattare som finns längre ner i organisationen och vilka godkännanden som måste lämnas av behörig beslutsfattare som finns på en högre nivå. Det måste också vara tydligt för den som begär ett godkännande vem som är behörig att fatta beslutet givet de riskfaktorer som föreligger i det enskilda fallet. Det innebär även att det måste vara tydligt för en behörig beslutsfattare längre ner i organisationen vilka faktorer som medför att godkännandet ska eskaleras till behörig beslutsfattare högre upp i organisationen.

Se också Eba:s riktlinjer för riskfaktorer riktlinjerna 4.50.b och 8.17.d. Se också riktlinje 4.64c) ii, där godkännande från behörig beslutsfattare anges som en skärpt åtgärd i "andra högrisksituationer". [Guidelines ML TF Risk Factors SV.pdf \(europa.eu\)](#)

Korrespondentförbindelser¹⁷

Vad är en korrespondentförbindelse?

Penningtvättslagen innehåller bestämmelser om åtgärder som ska vidtas när en korrespondentförbindelse som innefattar betalning etableras mellan en verksamhetsutövare som avses i 1 kap. 2 § första stycket 1–13 penningtvättslagen och ett kreditinstitut eller finansiellt institut från ett land utanför EES.

Begreppet "korrespondentförbindelse" används alltså i penningtvättslagen, men definieras inte där. Begreppet definieras i artikel 3.8 a och b i fjärde penningtvättsdirektivet (EU 2015/849). Eftersom det saknas en definition i penningtvättslagen, blir definitionen i direktivet styrande för vad som är en korrespondentförbindelse.

Korrespondentförbindelse definieras i fjärde penningtvättsdirektivet på följande sätt:

a) tillhandahållande av banktjänster från en bank som korrespondent till en annan bank som motpart, inbegripet tillhandahållandet av ett löpande konto eller annat passivkonto och härtill knutna tjänster, t.ex. likviditetsförvaltning, internationella överföringar av medel, checkavräkning, payable-through-konton och valutatjänster,

b) förbindelser mellan kreditinstitut och finansiella institut där liknande tjänster tillhandahålls av ett korrespondentinstitut till ett motpartsinstitut, och inbegripet förbindelser som etablerats för värdepapperstransaktioner eller överföring av medel.

I Eba:s riktlinjer för riskfaktorer, riktlinje 8.2, anges att *I en korrespondentbankförbindelse tillhandahåller korrespondenten banktjänster till en motpart, antingen som en affär mellan två huvudmän eller för motpartens kunders räkning. Korrespondenten har normalt inte någon affärsförbindelse med motpartens kunder och känner vanligen inte till deras identitet eller den bakomliggande transaktionens natur eller syfte, såvida denna information inte ingår i betalningsinstruktionerna.* [Guidelines ML TF Risk Factors SV.pdf \(europa.eu\)](#)

Definitionen i penningtvättsdirektivet ger därmed ledning både kring vilka produkter och tjänster som kan omfattas av en korrespondentförbindelse och vem som kan vara part i en sådan förbindelse, se mer under avsnittet Vem kan vara motpart i en korrespondentförbindelse? Korrespondentförbindelser omfattar även situationen att det inte finns någon underliggande kund till motparten (respondenten), utan där respondenten agerar för egen räkning, s.k. principal-to-principal. Detta är något som kan bidra till att minska risken för penningtvätt och finansiering av terrorism, se mer om detta i avsnittet om Riskbedömning av korrespondentförbindelser. Definitionen i penningtvättsdirektivet omfattar alltså korrespondentförbindelser. Den tidigare penningtvättslagens begrepp "korrespondentbankförbindelser" har också i den nu gällande penningtvättslagen ändrats till "korrespondentförbindelser". Begreppet bedöms därför ha utvidgats. Kraven i penningtvättslagen är inte längre knutna till tjänster som tillhandahålls av en viss typ av institut (banker), utan till tjänsterna som sådana, oavsett vilken typ av institut som tillhandahåller tjänsterna (jfr prop. 2016/17:173 s. 228 och 530). Syftet med utvidgningen bedöms vara att vissa förbindelser ska vara föremål för skärpta åtgärder och att det inte ska vara möjligt att kringgå kraven genom att bedriva verksamhet under ett annat tillstånd än bank.

¹⁷ Se också avsnitt 8.4.4 i den grundläggande vägledningen om kundkännedom.

I sammanhanget bör förbudet i 2 kap. 7 § penningtvättslagen mot korrespondentförbindelser med brevlådebanks uppmärksammas. Kreditinstitut och finansiella institut får inte etablera eller upprätthålla korrespondentförbindelser med brevlådebanks och ska se till att sådana förbindelser inte heller etableras eller upprätthålls med institut som tillåter att deras konton används av sådana banks. En brevlådebanks definieras som ett utländskt institut som är registrerat inom en jurisdiktion inom vilken institutet saknar verklig etablering och ledning och där institutet inte heller ingår i en finansiell grupp som omfattas av tillsyn (1 kap. 8 § punkten 2). Förbudet gäller alltså inte om det inte bedöms vara fråga om en korrespondentförbindelse. Om det finns oklarheter kring huruvida det är fråga om en korrespondentförbindelse kan det därför, i dessa fall, finnas anledning att tillämpa en försiktighetsprincip innebärande att förbindelsen hanteras som en korrespondentförbindelse och därmed träffas av förbudet.

Det finns också principer och rekommendationer lämnade av, The Wolfsberg Group, Bank for International Settlements (BIS), Baselkommittén och Fatf.

Det kan noteras att Wolfsberg endast definierar korrespondentbankförbindelse, inte korrespondentförbindelse. Korrespondentbankförbindelse definieras där som *the provision of a current or other liability account, and related services, to another financial institution, including affiliates, used for the execution of third party payments and trade finance, as well as its own cash clearing, liquidity management and short-term borrowing or investment needs in a particular currency.*

Vem kan vara motpart i en korrespondentförbindelse?

Inledning

En korrespondentförbindelse kan endast ingås mellan vissa parter. Penningtvättslagen saknar en tydlig reglering av vem som kan vara motpart i en korrespondentförbindelse. Av bestämmelsen i 3 kap. 18 § penningtvättslagen – som handlar om skärpta åtgärder för kundkännedom vid korrespondentförbindelser utanför EES – framgår att skärpta åtgärder ska vidtas vid etableringen av en korrespondentförbindelse som innefattar betalning mellan en verksamhetsutövare (korrespondent) som avses i 1 kap. 2 § första stycket 1–13 penningtvättslagen och ett kreditinstitut eller finansiellt institut från ett land utanför EES (respondent eller motpart).

Definitionen av korrespondentförbindelse i fjärde penningtvättsdirektivet utgår från att såväl korrespondenten som motparten ska vara ett kreditinstitut eller ett finansiellt institut. 1 kap. 2 § första stycket 1–13 penningtvättslagen avser kreditinstitut och finansiella institut (till skillnad från övriga punkter i bestämmelsen). Bedömningen är därför att när det gäller korrespondentförbindelser mellan två parter inom EES ska båda parterna vara eller motsvara ett sådant institut som avses i punkterna 1–13.

3 kap. 18 § penningtvättslagen implementerar artikel 19 i fjärde penningtvättsdirektivet. På samma sätt som i artikel 3.8 talas det i artikel 19 om "motpartsinstitut". Någon skillnad får inte anses vara avsedd beträffande vilken typ av parter som avses (skillnaden är endast att skärpta åtgärder ska vidtas avseende motparter utanför EES). Också motparter utanför EES bör alltså vara kreditinstitut eller finansiella institut för att kunna ingå en korrespondentförbindelse.

Den avgränsning som görs i 1 kap. 2 § första stycket punkterna 1–13 kan i regel tillämpas även för institut utanför EES dvs. motparten ska vara eller motsvara ett institut som omfattas av punkterna 1–

13. Det kan dock inte uteslutas att en motpart utanför EES kan vara ett kreditinstitut eller finansiellt institut, trots att det inte är eller motsvarar ett institut som avses i punkterna 1–13. Punkterna 1–13 bör därför inte hanteras som en uttömmande uppräkningslista när det kommer till institut utanför EES. En bedömning bör därmed alltid göras om ett institut utanför EES, trots att det inte faller inom punkterna 1–13, ska betraktas som ett kreditinstitut eller finansiellt institut.

Parter som kan vara motpart i en korrespondentförbindelse

I många fall är det tydligt att motparten kan vara motpart i en korrespondentförbindelse. I andra fall är det inte lika självklart. Här ges några exempel där fråga kan uppstå huruvida motparten kan vara motpart i en korrespondentförbindelse och där bedömningen ofta är att det är fråga om en motpart i en korrespondentförbindelse.

Bank till bank/institut (principal-to-principal)

Banken (korrespondenten) kan genomföra transaktioner för motpartens räkning, dvs. inte för underliggande kunder. Det kan t.ex. avse valutaväxlingstjänster eller andra valutaaffärer mellan två banker. Även i dessa fall, när det inte finns underliggande kunder som nyttjar de produkter eller tjänster som banken tillhandahåller, dvs. inga kunddrivna transaktioner, kan motparten vara motpart i en korrespondentförbindelse. En bedömning bör dock alltid göras utifrån de produkter och tjänster som omfattas av förbindelsen enligt den definition av korrespondentförbindelse som finns i fjärde penningtvättsdirektivet.

Att motparten är bank/institut som är verksamhetsutövare enligt penningtvättsregelverket, kan bedömas vara en riskreducerande faktor, se mer om detta under avsnittet Riskbedömning av korrespondentförbindelser. De åtgärder som har koppling till motpartens kunder kan därvid vidtas i begränsad omfattning, om de alls är relevanta att vidtas. När det saknas underliggande kunder blir det inte aktuellt att förvissa sig om att motparten har kontrollerat identiteten på kunder som har direkt tillgång till konton hos kreditinstitutet eller det finansiella institutet och att motparten fortlöpande följer upp dessa kunder samt på begäran kan lämna relevanta kunduppgifter (3 kap. 18 § punkten 5).

Money Service Business (MSB)

Money Service Business (MSB) är ett internationellt sett väletablerat begrepp. Begreppet definieras dock inte i svensk lagstiftning och förekommer inte heller hos Finansinspektionen. Det är därför inte alltid helt tydligt från ett svenskt perspektiv vilken typ av tjänster och företag som omfattas av begreppet.

Begreppet förekommer bland annat i Wolfsbergs frågeformulär (Wolfsberg Group Correspondent Banking Due Diligence Questionnaire), men banker kan också i andra sammanhang ställas inför och behöva hantera frågor som rör MSB. Det förekommer även att motparten är en MSB. För att underlätta för de aktörer som agerar på marknaden är det en fördel att på ett mer enhetligt sätt kunna avgränsa begreppet MSB. Som framgår av beskrivningen nedan sker dock avgränsningen på ett sätt som innebär att MSB, när man talar om MSB som aktör eller motpart, finns bland finansiella företag som omfattas av 1 kap. 2 § första stycket punkterna 1–13 penningtvättslagen. Det innebär att avgränsningen inte har någon egentlig betydelse för frågan om motparten kan vara motpart i en korrespondentförbindelse.

MSB är internationellt sett ofta ett brett begrepp som ofta används för att beskriva vissa typer av tjänster.

Enligt Wolfsbergs definition omfattar MSB vissa typer av tjänster: *refers to financial services, excluding banks, that involve the acceptance of cash, cheques, other monetary instruments or other stores of value and the payment of a corresponding sum in cash or other form to a beneficiary by means of a communication, message, transfer, or through a clearing network (...)*

Med utgångspunkt i de tjänster som anges av bland annat Wolfsberg går det ofta att sluta sig till vilken typ av aktörer som tillhandahåller tjänsterna/bedriver verksamheten och som därmed omfattas av begreppet.

Mot bakgrund av de tjänster som anses falla inom begreppet MSB är bedömningen att de företag eller aktörer som kan anses falla inom ramen för MSB-begreppet på den svenska marknaden är de institut som driver verksamhet enligt lagen (1996:1006) om valutaväxling och annan finansiell verksamhet (LVA). När det gäller MSB utanför den svenska marknaden kan det dock behöva göras en bredare avgränsning. Det kan förekomma att MSB omfattar tjänster och verksamhet som inte motsvarar tillämpningsområdet för LVA. Oftast torde det vara fråga om tjänster och verksamhet som för svenskt vidkommande omfattas av lagen (2010:751) om betaltjänster.

Ett finansiellt institut enligt LVA är en fysisk eller juridisk person som ägnar sig åt valutaväxling eller annan finansiell verksamhet (1 § punkten 3 LVA). Med valutaväxling avses yrkesmässig handel med utländska sedlar och mynt samt resecheckar utställd i utländsk valuta dvs. valutaväxling i kontanter (1 § punkten 1 LVA). Med annan finansiell verksamhet avses yrkesmässig verksamhet som består i förvaltning av eller handel med virtuell valuta eller som huvudsakligen består i att utföra en eller flera av de verksamheter som anges i 7 kap. 1 § andra stycket punkterna 2, 3 och 5–12 lagen om bank- och finansieringsrörelse (LBF) (t.ex. lämna eller förmedla krediter till företag, factoring och finansiell leasing och lämna ekonomisk rådgivning). Det är sammanfattningsvis fråga om företag som tillhandahåller en finansiell produkt eller tjänst och vars verksamhet inte är tillståndspliktig i Sverige. De står därmed inte under tillsyn, däremot krävs det registrering hos Finansinspektionen. Finansinspektionens har dock tillsyn över efterlevnaden av penningtvättsregelverket. I samband med ansökan (och därefter årligen) görs också en prövning av ägare och ledning.

Utgångspunkten är därmed att en MSB, i enlighet med definitionen av begreppet ovan, kan vara en motpart i en korrespondentförbindelse.

Det kan i sammanhanget noteras att institut som bedriver verksamhet som omfattas av lagen (2010:751) om betaltjänster, s.k. PSP (förkortning av Payment Service Provider) också kan bedriva verksamhet som omfattas av begreppet MSB och regleringen i LVA. Dessa institut eller aktörer hanteras dock normalt sett som motparter i en korrespondentförbindelse i sin egenskap av PSP.

Parter som vanligtvis inte är motpart i en korrespondentförbindelse

Inledning

Här ges några exempel där fråga kan uppstå huruvida motparten kan vara motpart i en korrespondentförbindelse och där bedömningen ofta är att det inte är fråga om en motpart i en korrespondentförbindelse.

Vissa förbindelser kan uppvisa betydande likheter med en korrespondentförbindelse och innefatta liknande typer av risker. Vid sådana förbindelser kan det vara lämpligt att vidta åtgärder som motsvarar de åtgärder som vidtas i förhållande till en motpart i en korrespondentförbindelse. Det kan dock finnas

begränsade möjligheter att vidta vissa åtgärder, särskilt när motparten inte är en verksamhetsutövare enligt penningtvättsregelverket.

Centralbanker

Sveriges Riksbank är inte verksamhetsutövare enligt penningtvättslagen och kan inte heller vara motpart i en korrespondentförbindelse. I regel kan inte heller utländska centralbanker vara motparter i en korrespondentförbindelse, men det är inte uteslutet att det skulle kunna förekomma. Normalt sett är en centralbank alltså inte motpart i en korrespondentförbindelse.

Det kan förekomma att centralbanker genomför betalningar för underliggande tredje part, som kan vara både statliga och privata företag. I de fall centralbanken kan göra betalningar för tredje part eller på andra sätt liknar en motpart i en korrespondentförbindelse, kan förbindelsen med centralbanken – riskbaserat – hanteras som en korrespondentförbindelse. Det kan dock vara svårt att få tillgång till den information som hämtas in vid en korrespondentförbindelse, särskilt som centralbanken inte omfattas av penningtvättsregelverket. Utredningen får då anpassas efter vad som är möjligt att hämta in. Det kan ofta bli fråga om att utgå från en landriskbedömning och att ställa specifika frågor till centralbanken i syfte att hantera riskerna.

Ombud

Betalningsinstitut och registrerade betaltjänstleverantörer kan tillhandahålla betaltjänster genom ombud (3 kap. 17–18 a §§ lagen [2010:751] om betaltjänster). Även institut för elektroniska pengar och registrerade utgivare av elektroniska pengar kan ha ombud (3 kap. 18 § lagen [2011:755] om elektroniska pengar). Dessa benämns i det följande som bakomliggande institut. En fråga som kan uppstå är om ombudet är motpart i en korrespondentförbindelse. Det ska noteras att vissa institut som kan vara motparter i en korrespondentförbindelse, såsom en Money Service Business (MSB) och en Payment Service Provider (PSP), även kan vara ombud. Det är därför viktigt att vara klar över i vilken egenskap som motparten agerar i förhållande till banken. Denna del av vägledningen tar endast sikte på situationen att motparten agerar i egenskap av ombud.

När ombudet t.ex. distribuerar betaltjänster för det bakomliggande institutet öppnar ombudet konto i banken i eget namn för att ta emot betalningar. Pengarna går i regel sedan vidare till ett konto som tillhör det bakomliggande institutet innan pengarna skickas vidare, t.ex. utomlands.

Ombudet är kund till banken, men inte motpart i en korrespondentförbindelse i egenskap av ombud. Det innebär att åtgärder för kundkännedom vidtas avseende ombudet.

Det bakomliggande institutet kan ha ett konto i samma bank som ombudet för att ta emot pengar från ombudet. Institutet är då kund till banken och motpart i en korrespondentförbindelse, vilket medför att åtgärder vidtas i förhållande till det bakomliggande institutet.

Det bakomliggande institutet kan i andra fall ha ett konto för att ta emot pengar från ombudet i en annan bank. Institutet är då inte kund till banken (dvs. den bank där ombudet är kund) och inte heller motpart i en korrespondentförbindelse. För att kunna hantera risken med ombudet vidtas i regel åtgärder som i många avseenden liknar de som vidtas i en korrespondentförbindelse. Det innebär bland annat att det kan krävas att ombudet kan visa att det har interna regler för hur det ska leva upp till de krav som ställs i penningtvättslagen. Åtgärderna omfattar också det bakomliggande institutet, vilket bland annat kan innebära att inhämta information om den verksamhet som det bakomliggande institutet bedriver och de kontroller som det gör.

Spelverksamhet

Den som driver spelverksamhet med licens eller registrering enligt spellagen (2018:1138) omfattas av penningtvättslagens tillämpningsområde (1 kap. 2 § punkten 15 penningtvättslagen), men kan inte vara motpart i en korrespondentförbindelse. Ett spelbolag kan öppna ett s.k. klientmedelskonto hos banken där tredje part sätter in pengar. Även om spelbolaget inte är motpart i en korrespondentförbindelse uppträder det i praktiken i många avseenden som en sådan sett till de produkter och tjänster som omfattas av affärsförbindelsen. Banken kan därför riskbaserat göra bedömningen att kontroller bör göras avseende den som driver spelverksamhet på motsvarande sätt som om det hade varit en motpart i en korrespondentförbindelse.

Är en förbindelse som är begränsad till en RMA-tjänst en korrespondentförbindelse?

Enligt 3 kap. 18 § penningtvättslagen ska åtminstone de åtgärder som anges där vidtas när en korrespondentförbindelse som *innefattar betalning* etableras mellan en svensk korrespondent och en motpart från ett land utanför EES.

En förbindelse mellan två institut kan vara begränsad till en SWIFT RMA-tjänst, utan att korrespondenten tillhandahåller konto till motparten (respondenten) (se Eba:s riktlinjer för riskfaktorer, riktlinje 8.5 a). RMA är en förkortning för Relationship Management Application och är en funktion för utbyte av "nycklar" för att säkerställa att krypterade meddelanden kan skickas mellan parterna. Det finns olika meddelandeserier där vissa enbart används för att bekräfta uppgifter medan andra används för att t.ex. möjliggöra betalningar. I linje med Wolfsberg Principles kan RMA omnämnas i olika sifferserier.

[Swift RMA Guidance \(wolfsberg-group.org\)](https://www.wolfsberg-group.org/swift-rma-guidance)

Enligt Eba:s riktlinjer för riskfaktorer kan det bidra till att minska risken om förbindelsen begränsar sig till en SWIFT RMA-tjänst, som är utformad för att hantera kommunikationen mellan finansiella institut. I en sådan förbindelse har motparten ingen betalkontoförbindelse (se riktlinje 8.5 a).

Enligt Eba:s riktlinjer för riskfaktorer kan en korrespondentförbindelse således föreligga trots att korrespondenten och motparten enbart har utbytt RMA-nycklar för att hantera kommunikationen sinsemellan. I det femte penningtvättsdirektivet (2018/843) anges emellertid att "korrespondentförbindelser inte omfattar ... enbart utbyte av meddelandekapacitet" (beaktandesats 43). Detta uttalande bedöms inte vara förenligt med Eba:s riktlinjer och har inte lett till någon åtgärd i svensk lagstiftning. Riktlinjerna gäller som allmänna råd och utgångspunkten är att enbart ett utbyte av RMA bör hanteras som en korrespondentförbindelse. Den bank som gör en annan bedömning bör dokumentera skälen för sin bedömning.

I detta sammanhang bör nämnas att ett utbyte av RMA kan ha sin grund i krav som ställs i annan reglering, t.ex. Shareholders Rights Directive (SRD II). Det är i regel enbart fråga om ett informationsutbyte utan koppling till produkter och tjänster. Det saknas med andra ord koppling till en affär mellan banken och mottagaren/avsändaren av informationen. Banken bör i dessa fall göra en bedömning av syftet med informationsutbytet/kommunikationen, för att avgöra om utbytet av RMA ska anses innebära att en korrespondentförbindelse uppstår.

Något om RMA och "innefatta betalning"

De åtgärder som anges i 3 kap. 18 § penningtvättslagen ska vidtas när korrespondentförbindelsen "innefattar betalning". Huruvida enbart ett utbyte av RMA "innefattar betalning", är en bedömning som respektive bank bör göra mot bakgrund av vilken typ av RMA-serie det är fråga om. Begreppet

”innefatta betalning” skulle vid en sådan bedömning kunna tolkas extensivt, vilket innebär att alla RMA som i någon mening går att koppla till betalning kan rymmas inom begreppet och därmed hanteras på ett enhetligt sätt av banken.

Riskbedömning vid korrespondentförbindelser

En särskilt framträdande risk med korrespondentförbindelser är att motparten har produkter och tjänster som nyttjas av tredje part, dvs motpartens kund (underliggande kund), som är okänd för korrespondenten. Några exempel på faktorer som kan vara särskilt relevanta att beakta vid riskbedömningen av motparten är därför de produkter och tjänster som motparten tillhandahåller sina kunder och de kundtyper som motparten har, men också motpartens hemvist, särskilt när motparten har hemvist i ett land med utbredd korruption och/eller svag penningtvättstillsyn (se Fatf:s vägledning om korrespondentbanksförbindelser från 2016 och den vägledning som har tagits fram i Storbritannien av Joint Money Laundering Steering Group, JMLSG, del 2, avsnitt 16. Se också Eba:s riktlinjer för riskfaktorer).

I Eba:s riktlinjer för riskfaktorer riktlinjerna 8.4–8.9 anges för kategorierna *produktrisk*, *kundrisk* och *geografisk risk* ett antal faktorer som skulle kunna innebära att risken kan bedömas som högre respektive lägre.

Som exempel på riskhöjande faktorer anges att:

- Kontot kan användas av andra motpartsbanker som har direkta förbindelser med motparten men inte med korrespondenten (clearing i senare led), vilket innebär att korrespondenten indirekt tillhandahåller tjänster till andra banker än motparten.
- Kontot kan användas av andra företag i motpartens koncern som själva inte har omfattats av korrespondentens åtgärder för kundkännedom.
- Tjänsten inbegriper öppnandet av ett s.k. payable-through-konto, vilket innebär att motpartens kunder kan genomföra transaktioner direkt med motpartens konto.

Som exempel på faktorer som kan bidra till att minska risken anges att:

- Förbindelsen begränsar sig till en SWIFT RMA-tjänst, som är utformad för att hantera kommunikationen mellan finansiella institut, i en sådan förbindelse har motparten ingen betal-kontoförbindelse
- Bankerna gör transaktioner med andra banker i stället för att behandla transaktioner för sina klienters räkning, som t.ex. vid valutaväxlingstjänster mellan två banker där affärerna genomförs mellan två huvudmän och inte inbegriper några betalningar till några tredje parter, i dessa fall genomförs transaktionerna för motpartens egen räkning (s.k. principal-to-principal).

Banken bör vid framtagandet av sina interna rutiner beakta vilka av dessa potentiellt riskhöjande respektive risksänkande faktorer som kan vara aktuella i bankens verksamhet och hur dessa ska beaktas (viktas). Vid riskbedömningen av den enskilda kunden (respondenten) bör det noggrant dokumenteras vilka riskhöjande respektive risksänkande faktorer som har beaktats och hur de har bedömts. Det ska gå att i efterhand förstå varför kunden har åsatts en viss riskklass och, i förekommande fall, varför

riskklassificeringen ändrats. Enligt 3 kap. 18 § penningtvättslagen ska skärpta åtgärder för kundkännedom alltid vidtas när en korrespondentförbindelse som innefattar betalning etableras mellan svenska institut och ett kreditinstitut eller finansiellt institut från ett land utanför EES.

Utifrån det riskbaserade förhållningssättet kan det finnas skäl att anse att vissa korrespondentförbindelser med institut även inom Sverige och övriga EES medför hög risk. Detta måste avgöras utifrån vilken verksamhet motparten bedriver, var man är verksam och arten av affärsrelation mellan parterna.

Det kan finnas skäl att använda fler än en högriskkategori och att differentiera mellan högrisk kunderna. Alla kunder utanför EES ska anses medföra högre risk och vara föremål för skärpta åtgärder. Inom denna grupp kan vissa institut anses medföra ännu högre risk och vara föremål för än mer skärpta åtgärder.

Länkar

Fatfs vägledning om korrespondentbankförbindelser

<http://www.fatf-gafi.org/media/fatf/documents/reports/Guidance-Correspondent-Banking-Services.pdf>

Joint Money Laundering Steering Group (JMLSG)

[Current Guidance – JMLSG](#)

Eba:s riktlinjer för riskfaktorer

[Guidelines ML TF Risk Factors SV.pdf \(europa.eu\)](#)

Åtgärder för kundkännedom vid korrespondentförbindelser

Inledning

Åtgärder för kundkännedom ska vidtas vid korrespondentförbindelser. Motparten ska identifieras och övriga åtgärder för kundkännedom vidtas enligt 7, 8 och 10–12 §§ penningtvättslagen samt penningtvättsföreskrifterna. När förbindelsen innefattar betalning och motparten är från ett land utanför EES ska skärpta åtgärder för kundkännedom vidtas (3 kap. 18 § penningtvättslagen).

Eba:s riktlinjer för riskfaktorer gäller som allmänna råd och ska också beaktas när åtgärder för kundkännedom vidtas vid korrespondentförbindelser (se om korrespondentförbindelser i riktlinje 8 samt i riktlinjerna 4.58 och 4.59).

De internationella principer och rekommendationer som finns bör också beaktas när banken tar fram kundkännedomsprocesser för korrespondentförbindelser, se bl.a. Wolfsberg, BIS, Baselkommittén och Fatf. Särskilt Wolfsbergs frågeformulär kan användas som en utgångspunkt, men frågeformuläret kan behöva anpassas till bankens behov.

Identifiera institutet

När banken ska identifiera en motpart i ett korrespondentförhållande ska 3 kap. 6 och 7 §§ penningtvättsföreskrifterna tillämpas. De tre metoderna som beskrivs nedan är exempel på hur institutet kan identifieras.

- 1) Banken kan be motparten om kopior på konstituerande handlingar och göra kontroller i tillgängliga nationella officiella register (motsvarande Bolagsverkets register).
- 2) Banken kan använda sig av motpartens Legal Entity Identifier (LEI-nummer, ISO standard 17442:2012), om motparten har ett sådant.

LEI är en global identifieringskod för företag och andra organisationer på värdepappersmarknaderna. Från och med den 3 januari 2018 utökas kraven på den transaktionsrapportering som värdepappersföretag och kreditinstitut måste utföra till reglerande myndigheter inom EU enligt MiFID II/MiFIR. Då behöver alla företag som handlar med värdepapper en LEI-kod. Kravet gäller också juridiska personer för vilkas räkning ett värdepappersföretag har utfört en transaktion och för emittenter av finansiella instrument.

Kravet på LEI-kod infördes 12 februari 2014 enligt EU-förordningen European Markets Infrastructure Regulation (EMIR). Syftet med förordningen är att behöriga myndigheter ska kunna få större insyn i värdepappersaffärer. I Sverige ska alla inblandade parter i värdepappersaffärer rapportera till Finansinspektionen. LEI erhålls via ett antal fristående webbtjänster som exempelvis NordLEI (för nordiska företag).

LEI-numret är kopplat till en mängd information:

- Den juridiska personens namn enligt konstituerande handlingar/officiellt bolagsregister
- Adress för huvudkonton (säte)
- Legal form
- Uppgift om det register som bolaget finns upptaget i samt uppgift om identitetsnummer (t.ex. organisationsnummer i registret)
- Uppgift huruvida uppgifterna är validerade

Trots att LEI inte är utformat med syftet att användas för att motverka penningtvätt och finansiering av terrorism, skulle en kontroll av LEI kunna utgöra en sådan registerkontroll som åsyftas i 3 kap. 6 och 7 §§ penningtvättsföreskrifterna. LEI tillhandahålls dock utan en kontroll av identiteten på den som erhåller detta. I de fall uppgifterna inte är validerade bör därför LEI i regel användas tillsammans med annan information eller andra åtgärder vid identifiering av institutet.

- 3) Banken kan använda Society for Worldwide Interbank Financial Telecommunication (Swift) vid kontrollen.

Swift är ett kommunikationssystem som används vid bland annat globala betalningar. För att kunna använda Swift krävs Relationship Management Application (RMA). RMA är en funktion för utbyte av ”nycklar” mellan två parter för att säkerställa att man kan skicka krypterade meddelanden mellan varandra. RMA är obligatoriskt för att sända och motta testade Swift-meddelanden och har ersatt den tidigare Bilateral Key Exchange (BKE).

Det finns vissa externa tjänster som kan utgöra stöd vid identifieringen av institutet. En risk med sådana är att de innehåller uppgifter som institutet själv lämnat, att uppgifterna inte är uppdaterade och att de inte är kontrollerade.

Identifiera företrädare för institutet

Banken ska identifiera motpartens företrädare enligt 3 kap. penningtvättsföreskrifterna. Kontrollen ska omfatta både personens behörighet att företräda den juridiska personen och företrädarens identitet. Det kan ske vid ett fysiskt möte genom att personen visar upp en behörighetshandling och id-handling (3 kap. 2 och 3 §§ penningtvättsföreskrifterna). Banken ska alltid spara en kopia på utländska id-handlingar.

Många affärsförbindelser ingås på distans. Det gäller inte minst förbindelser med utländska kunder. Identifiering av företrädare på distans ska ske på det sätt som följer av 3 kap. 5 § penningtvättsföreskrifterna. Bedömningen är att en ”motsvarande tillförlitlig adressuppgift” i 3 kap. 5 § andra stycket punkten 3 penningtvättsföreskrifterna inte måste avse personens bostadsadress, utan kan vara den adress där bolaget har sitt säte. Bekräftelsen skulle därför kunna skickas dit. Detta är en praktiskt genomförbar åtgärd som inte i sig bedöms påverka risken för penningtvätt eller finansiering av terrorism. Det bör dock noteras att om det finns indikationer på sådant som att verksamheten inte utövas på den adress som bekräftelsen skickas till eller att personen i fråga inte arbetar därifrån, kan andra eller ytterligare åtgärder behöva vidtas.

En sådan procedur minskar också risken för att någon utger sig för att vara företrädare för institutet. Genom att en bekräftelse skickas till bolagets adress får bolaget möjlighet att reagera om företrädaren överskridit sin befogenhet.

Ett annat alternativ skulle kunna vara att använda sig av Swift-systemet vid bekräftelsen och skicka den som ett Swift-meddelande vilket kan anses motsvara, eller i vissa fall även bedömas, som ett säkrare bekräftelseförfarande, då man får en bekräftelse från Swift att meddelandet har nått mottagarens Business Identifier Code (BIC).

Skärpta åtgärder

Enligt 3 kap. 18 § penningtvättslagen ska skärpta åtgärder för kundkännedom alltid vidtas vid en korrespondentförbindelse med ett kreditinstitut eller finansiellt institut från ett land utanför EES. Skärpta åtgärder kan dock behöva vidtas även i andra fall. De skärpta åtgärderna ska åtminstone bestå av att:

1. Hämta in tillräckligt med information om motparten för att kunna **förstå verksamheten** och utifrån offentligt tillgänglig information **bedöma motpartens anseende** och **tillsynens kvalitet**,
2. **bedöma motpartens kontroller** för att förhindra penningtvätt och finansiering av terrorism,
3. **dokumentera respektive instituts ansvar att vidta kontrollåtgärder** och de åtgärder som det vidtar,
4. **inhämta godkännande från en behörig beslutsfattare** innan korrespondentförbindelsen ingås, och
5. **förvissa sig om att motparten har kontrollerat identiteten på kunder som har direkt tillgång till konton** hos kreditinstitutet eller det finansiella institutet och fortlöpande följer upp dessa kunder samt på begäran kan lämna relevanta kunduppgifter.

Förstå verksamheten

Motparten bör beskriva sin verksamhet noggrant, inklusive hur motparten är organiserad och hur den interna kontrollstrukturen ser ut. Hur ingående beskrivningen behöver vara beror på risken med den enskilda motparten. Information kan också hämtas från årsredovisningar, motpartens hemsida och från tillsynsmyndigheter. Det är också av viktigt att förstå vilka produkter som motparten kommer att tillhandahålla för att kunna hantera och bedöma risken.

Bedöma motpartens anseende

Banken bör kontrollera om motparten har sanktionerats av tillsynsmyndigheten eller av någon annan (relevant) myndighet eller om motparten har förekommit i negativa rättsliga sammanhang. Både domstolsärenden och frågor som hanterats på annat sätt kan vara relevanta att beakta. Det kan vara relevant att beakta inte bara information om själva institutet utan också om personer i ledning och styrelse samt verkliga huvudmän. Ingår bolaget i en koncern kan information om andra bolag i koncernen vara relevanta. Adverse media-sökningar, även kallat negativ media-sökningar, är ett hjälpmedel för att hitta sådan information och banken bör ha rutiner för att göra strukturerade sökningar. Hur gammal information som bör beaktas måste avgöras utifrån risken och vilken typ av information som har hittats.

Det kan vara svårt att avgöra hur man ska värdera den information man hittar, särskilt om den är gammal. Om motparten har varit föremål för sanktioner tidigare, kan det vara lämpligt att ta reda på om motparten har korrigerat bristerna som ledde till sanktionen eller om motparten fortfarande befinner sig i en åtgärdsfas.

Bedöma tillsynens kvalitet

En viktig källa är Financial Action Task Force's (Fatf) granskningar av det land där motparten är verksam och vad som där framgår om tillsynen i landet. Annan relevant information är t.ex. Transparency Internationals rankningar av länder. Sådan information har banken troligtvis redan tagit ställning till och gjort en bedömning av i sin landriskbedömning.

Bedöma motpartens kontroller

Det är svårt att bedöma motpartens kontroller. Banken är huvudsakligen hänvisad till den information som motparten själv lämnar. De flesta finansiella institut lämnar inte ut sina instruktioner och rutiner, utan endast mer policy-liknande dokument. De kan också översiktligt redogöra för sitt arbete mot penningtvätt och finansiering av terrorism ett s.k. Compliance Letter eller ett s.k. AML-Statement. Banken kan begära ytterligare information och förtydliganden på vissa områden, särskilt sådana som bedöms kritiska för den framtida affärsrelationen med motparten. I vissa fall kan ett möte med motpartens complianceavdelning, eller annan funktion som hanterar penningtvätts- och terrorismfinansieringsfrågor, vara ett sätt att bedöma motpartens kontroller.

Dokumentera respektive instituts ansvar att vidta kontrollåtgärder

Vilket ansvar respektive institut har för att vidta kontrollåtgärder kan dokumenteras i ett avtal mellan parterna. Det bör där framgå vilka kontrollåtgärder respektive institut ska ha rätt att göra, vilken rapportering som ska lämnas och eventuella konsekvenser av att avtalet inte uppfylls.

Inhämta godkännande från en behörig beslutsfattare

Med behörig beslutsfattare avses styrelseledamot, verkställande direktör eller annan befattningshavare som har tillräckliga kunskaper om verksamhetsutövarens riskexponering mot penningtvätt och finansiering av terrorism och som har tillräckliga befogenheter att fatta beslut som påverkar dess riskexponering (1 kap. 8 § punkten 9 penningtvättslagen).

Banken ska ha en lämplig intern process för hur beslut ska eskaleras och till vem. Det kan vara lämpligt med olika nivåer av eskalering beroende på risk och typ av affärsförbindelse. Även sådant som verksamhetsutövarens storlek kan ha betydelse.

I vissa fall kan en person på lägre nivå inom företagets organisation vara behörig beslutsfattare, medan behörig beslutsfattare i andra fall behöver vara någon på en högre organisatorisk nivå.

VÄGLEDNING KUNDKÄNNEDOM BANK

Förvissa sig att motparten har kontrollerat identitet på kunder som har direkt tillgång till konto

Det är ganska ovanligt med kunder som har direkt tillgång till konto. I dessa situationer brukar banker själva kräva att få identifiera kunden med tillgång till kontot, i enlighet med de egna interna rutinerna.